

TARJA HEIKKILÄ
ANNA KIVINEN
JAANA KUOPPALA
LAURA KALLIOKOSKI
ANNIINA MÄKI
KATJA RANTA

M a a i l m a ulottuvillasi —

GLBAALIKASVATUSKOKONAISUUS LUKIOSSA

2011

Julkaisun tekemistä on tukenut Opetushallitus

Maailma ulottuvillasi

- opettajan opas 2011

Taitto: Teijo Päckilä

Kannen kuvat iStockphoto
Tuula Muhonen

Valokuvat: iStockphoto
Tarja Heikkilä
Laura Kalliokoski
Anna Kivinen
Jaana Kuoppala
Tuula Muhonen

Sisällys

1	Sisällys	7
1.	Johdanto	10
2	Opintokokonaisuuden tavoitteet	12
3	Miten suunnittelet kokonaisuuden?	14
3.1	Teemojen valinta	14
3.2	Liikkeellelähtö ja suunnittelu	18
4	Tuntien purku	21
4.1	Kokonaisuuden käynnistys	21
4.1.1	(1-3x70 min) Kurssin aloitus ja johdatus aiheeseen ”Mitä globalisaatio on?”	21
4.2	Väestö – kenellä on oikeus elää?	23
4.2.1	GEO2 (4 x 70 min) Väestönkasvu, kaupungistuminen, muuttoliikkeet	23
4.2.2	USE3 (2 x70 min.) Kristillinen ihmiskäsitys, arvot ja teodikean ongelma	24
4.2.3	USE3. 2x70 min Moraaliteoria ja kristillinen etiikka	26
4.2.4	USE03 (1x70 min) Pakolaisuus	27
4.3	Ongelmana niukkuus	29
4.3.1	YHT2 (3x70 min) Talouden globalisaatio ja kansantalous	29
4.3.2	GEO2 (6 x 70 min) Luonnonvarat	30
4.3.3	GEO2 (1 x 70 min) Luonnonvarojen jakautuminen	31
4.4	Sota, konfliktit ja kansainvälinen rikollisuus	32
4.4.1	USE3 (5x70 min) Sodan ja rauhan etiikkaa	32
4.4.2	TER11 (1x70 min) Huumeet	34
4.5	Ihmisoikeudet ja bisnes	35
4.5.1	USE3 (2x70 min) Ihmisoikeudet	35
4.5.2	USE3 (1x70) Yhdenvertaisuus: seksuaalinen suuntautuneisuus	37

4.5.3	YHT2 (4x70 min) Hyvinvointivaltio	38
4.5.4	TER11 (1x70 min) Adoptio	39
4.6	Kestävä kehitys	40
	Mitä on eettinen kuluttaminen?	40
4.6.1	GEO2. (2 x 70 min) Kestävä kehitys ja kulttuuripiirit	40
4.6.2	USE03 (1x70 min) Mitä tarkoitetaan eettisellä kuluttamisella?	40
4.6.3	YHT2 (5x 70) Markkinoiden toiminta	42
4.7	Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu	46
4.7.1	YHT2 (5x70 min) Rahoitusmarkkinat	46
4.7.2	GEO2 (2 x 70 min) Kehittyneisyyserot ja kehitysyhteistyö	46
4.7.3	USE3 (1x70 min) Hyväntekeväisyysjärjestöt	47
4.8	Terveys ja sairaus maailmalla	48
4.8.1	TER 11 (70 min) Seksuaali- ja lisääntymisterveyden haasteet kehitysmaissa	48
4.8.2	TER (1x70 min) Ihmiskauppa ja prostituutio	49
4.8.3	TER11 (1-2x70 min) Tartuntataudit maailmalla	50
5	Arviointi	52
5.1	Jakson arviointiperusteet	51
5.2	Portfolio, oppimispäiväkirja ja vertaisarviointi arvioinnin tukena	54
5.3	Opiskelijoiden arviointi	56
5.4	Opiskelijoiden palautteet jaksosta	56
6	Vierailijat, vierailut ja teemapäivät	58
7	Liitteet	61
	Vierailut	61
	Vierailijat	62
	Esimerkki kokeesta	64
	Vertaisarviointilomake	65
	Hyväntekeväisyysorganisaatioita	66
	Ihmisoikeustehtävämoniste	67
	Kurssiarvostelun koontitaulukko	68
	Kirjavinkit	69

1. Johdanto

”Tällä kurssilla opin ajattelemaan, toimimaan itsenäisesti sekä paljon asioita maailman epäkohdista. Opin paljon naisten ja lasten asemasta sekä siitä, miten maailmasta voitaisiin tehdä parempi!”

”Tämä kurssi oli yksi elämäni merkittävimmistä kokemuksista!”

”Haluaisin lähteä Afrikkaan parantamaan lähinnä naisten ja lasten asemaa sekä auttaa maan heitä. Jos kuitenkin jään Suomeen, haluaisin toimia pakolaisten parissa tai muuten kansainvälisessä tehtävässä.”

Seinäjoen lukiossa on toteutettu v. 2010 lähtien Maailma ulottuvillasi –opintokokonaisuutta. Viiden kurssin kokonaisuudesta kolme on pakollista: maantieteen Yhteinen maailma -kurssi, yhteiskuntaopin Taloustieto-kurssi ja uskonnon Ihmisen elämä ja etiikka – kurssi. Lisäksi siihen kuuluu kaksi soveltavaa koulukohtaista kurssia: Uskonnon ajankohtaiset kysymykset -kurssi ja Laita hyvä kiertämään – toiminnallista terveystietoa. Toteuttamiseen osallistuu viisi opettajaa, joita yhdistää halu kasvattaa lukiolaisista aktiivisia maailmankansalaisia. Lähtökohtana on ilmiökeskeinen oppiminen.

Maailmankansalaisuutta voidaan tarkastella yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Se on oman globaalitietoisuuden kehittymistä sekä kasvua globaaliin vastuuseen aktiiviseksi ja kriittiseksi kansalaiseksi. Maailmankansalaisuus tähtää sellaisten tietojen ja taitojen kehittymiseen, joiden avulla voidaan ymmärtää globaalin maailman moninaisia ilmiöitä ja sitä kautta saada valmiuksia yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen paremman maailman puolesta. Maailmankansalaisuus voidaan myös nähdä osana yksilön sosiaalista identiteettiä, tähtäimenä yksilön sopeutuminen ympäröivään maailmaan ja kykyä toimia kansainvälisissä ympäristöissä. Maailmankansalaisen maailmankuva on monivivahteinen, avara ja sen rakentuminen on elämänmittainen kasvuprosessi. Hän ymmärtää oikeudenmukaisuuden vaatimuksen ja tiedostaa oman toimintansa merkityksen.

Lukion opetussuunnitelmassa pakollisten ja syventävien kurssien sisällöt ovat valtakunnallisesti määrättyjä. Pakollisten sisältöjen kattava käsittely on haaste lukion kiireisessä arjessa. Usein kritisoidaan sitä, että kurssisisällöt ehditään juuri ja juuri kahlata läpi, mutta aiheiden käsittely jää pinnalliseksi. Pohdinnalle, keskustelulle ja toiminnallisille työtavoille ei jää aikaa eikä koulun seinien sisältä lähdetä vierailuille tai kutsuta asiantuntijoita vierailulle. Jotta opetusmenetelmät voivat olla monipuolisia ja aiheiden käsittelyyn jää riittävästi aikaa, kokonaisuuteen on hyvä sisällyttää soveltavia kursseja, joiden sisällöt ja tavoitteet ovat sellaisia, että ne tukevat kokonaisuuden toteuttamista ja eivät luo lisää kiirettä.

Toinen ahdistuksen ja kritiikin aihe on erilaiset projektit, joita tuntuu olevan yhä enemmän ja enemmän. Joskus ne eivät oikein nivoudu oppimisen arkeen vaan ne koetaan ylimääräiseksi työksi, jopa perustehtävää uhkaavaksi.

Kolmas usein kaivattu hyvä on yhteisöllisyys ja tutun ryhmän luoma turvallisuuden tunne. Suuressa luokattomassa lukiossa opiskelijoiden sanotaan vaeltavan nomadien lailla ilman kiinnepohtia.

Lukionvaltakunnallisessa opetussuunnitelmassa globaalikasvatuksen sisältöjä on eri oppiaineiden sisällöissä. Ongelmana on se, että opiskelijat opettelevat vain tietosisällöt ja eivät löydä kiinnepohtia omaan todellisuuteensa. Lukion oppiainerajat istuvat myös tiukassa. Aineopettajat kokevat olevansa vastuussa oman oppiaineensa ylioppilaskirjoitusten tuloksista eikä päällimmäisenä ajatuksena useinkaan ole varmistaa eri ilmiöihin liittyvien ainerajoja ylittävän kokonaisnäkömyksen syntyminen. Opettajien työjärjestys ei tue yhteistyötä, palkkaus perustuu pidettyihin tunteihin ja projekteihin liittyvät erilliskorvaukset tuntuvat nimellisiltä tehtyyn työmäärään nähden. Palkkaus ja opetusvelvollisuuteen perustuva järjestelmä kannustaa pitämään vanhassa ja totutussa. Maailma ulottuvillasi – kokonaisuudessa haluttiin kokeilla uudenlaista lukion opetustyön ja oppimisen organisointia.

Tämän oppaan lähtökohtana on auttaa vastaavanlaisten kokonaisuuksien toteuttamista ja antaa työkaluja omaa pohdintaa varten. Opas on käyttökelpoinen työkalu niille, jotka haluavat toteuttaa vastaavanlaisen kokonaisuuden tai osia siitä. Se sisältää kuvauksen kokonaisuuden suunnittelusta, arvioinnista ja toteuttamisesta.

2 Opintokokonaisuuden tavoitteet

”Omana tavoitteenani oli oppia toiminnallisemmaksi ja yhteistyökykyisemmäksi ihmiseksi. Nämä tavoitteet vastasivat ilmeisesti suurilta osin myös koko kurssin sisältöä. Nämä tavoitteet myös täytyivät ja kokonaisuus vastasi odotuksiani. Sisältö oli monipuolista ja sen eteen oli ilmeisesti nähty vaivaa!”

”Täydellinen onnistuminen. Todisteena on kolmen päivän reissu stadissa ja en osannut MITÄÄN! Tämän huomasin viimeisenä päivänä, kun ei ollutkaan rahat loppu. Joten tavoitteet onnistuivat. Sisältöön olisin toivonut enemmän eläinten oikeuksista.”

”Itselläni on suuret tavoitteet ja lähtö ulkomaille tammikuussa 2013. Mutta kurssi antoi uutta näkökulmaa ja ideoita mm. mihin maahan ja mitä tekemään.”

Maailma ulottuvillasi -opintokokonaisuuden suunnittelun yhtenä lähtökohtana ovat valtakunnallisen lukion opintosuunnitelman aihekokonaisuudet: kestävä kehitys, mediakasvatus, teknologia ja yhteiskunta, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, hyvinvointi ja turvallisuus sekä aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys. Ne antavat mahdollisuuden käsitellä globaaleja kehityskysymyksiä erilaisista näkökulmista.

Kokonaisuutta suunniteltaessa toisena lähtökohtana olivat viiden lukiokurssin itsenäiset kurssitavoitteet. Näiden pohjalta rakennettiin yhteistyössä tavoitetaulukko A.

Maaailma ulottuvillasi –kokonaisuuden tiedolliset tavoitteet pohjautuvat valittujen kurssien itsenäisiin kurssitavoitteisiin. Opintokokonaisuuden taidollisiin tavoitteisiin kuuluu tekemällä oppiminen, toiminnallisten opetusmenetelmien monipuolinen hyödyntäminen sekä tunnetaitojen oppiminen. Tunnetaidoilla tarkoitetaan tässä empatiakykyä eli kykyä asettua toisen henkilön asemaan, omien asenteiden tunnistamista sekä oman toiminnan vaikutusten tiedostamista.

Taulukko A. Kurssien itsenäiset tavoitteet

<p>YHT02: TALOUSTIETO</p>	<p>GEO2: YHTEINEN MAA-ILMA</p>	<p>USE03: IHMISEN ELÄMÄ JA ETIIKKA & USE08: USKONNON AJANKOHTAISET KYSYMYKSET</p>	<p>TER11: LAITA HYVÄ KIERTÄMÄÄN – TOIMINNALLISTA TERVEYSTIETOA</p>
<p>Kurssin tavoitteena on oppia ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita sekä tutustua keskeisiin käsitteisiin ja teorioihin.</p> <p>Selvitetään Suomen ja kansainvälisen talouden nykytilaa sekä tulevaisuuden näkymiä.</p> <p>Globaalin näkökulman lisäksi taloutta tarkastellaan yksilön ja valtion kannalta</p> <p>Annetaan eväitä joka-päiväisiin taloudellisiin päätöksiin.</p> <p>Tarkastellaan talouden eettistä puolta.</p>	<p>Kurssin tavoitteena on oppia käyttämään kulttuurimaantieteen käsitteitä.</p> <p>Opiskelija ymmärtää globalisaation ja kestävän kehityksen merkityksen.</p> <p>Opiskelija osaa tuottaa ja tulkita maantieteen tilastoja ja diagrammeja.</p>	<p>Kurssin tavoitteena on pohtia omaa maailmankatsomusta ja sen perusteita sekä hallita eettisen kysymyksenasettelun.</p> <p>Opiskelija ymmärtää tekevänsä päivittäin moraalisia valintoja ja tietää olevansa vastuussa ratkaisuksistaan.</p> <p>Opiskelija saa käsitteellisiä välineitä ajankohtaisten eettisten kysymysten tarkasteluun sekä osaa pohtia erilaisia globaaleja kysymyksiä kristinuskon etiikan näkökulmasta.</p> <p>Opiskelija pystyy keskustelemaan rakentavasti eri arvopohjaa edustavien ihmisten kanssa.</p>	<p>Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijan TER01-03 kurssilla käsiteltyjä asioita toiminnallisin menetelmin sekä tehdä terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä tekoja eri kohderyhmät huomioiden.</p> <p>Kurssi kehittää aktiivisen kansalaisuuden taitoja sekä empatia-kykyä.</p>

3 Miten suunnittelet kokonaisuuden?

”Pidin jaksosta paljon, koulu tuntui paljon rennommalta, koska olimme melkein koko ajan samassa luokassa ja erityisen kivaa oli, että oppiaineet sekoittuivat toisiinsa sel-laiseksi kokonaisuudeksi.”

”Kurssit olivat kokonaisuuteen sopivia. Ehkä jonkinlaista taide- ja kulttuuriopetusta voisi olla enemmän.”

”Myös siirtomaa-ajan historia voisi soveltua kokonaisuuteen – miksi asiat ovat esim. Afrikassa siten miten ne nyt ovat.”

”Kaikki kurssit sopivat hyvin. Lisäksi olisi voinut olla opon kurssi ulkomaille muutta-misesta / työskentelemisestä.”

3.1 Teemojen valinta

Viiden lukiokurssin sisällöistä muodostettiin seitsemän eri teemakokonaisuutta:

- väestö
- ongelmana niukkuus
- sota, konfliktit ja kansainvälinen rikollisuus
- ihmisoikeudet ja bisnes
- kestävä kehitys
- kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu
- terveys ja sairaus maailmalla

Oheisen taulukon B. tehtävänä on auttaa kokonaisuuden hahmottamisessa. Taulukkoon on koottu kurseittain tiedot siitä, mitä yksittäisiä sisältöjä eri teemoihin kuuluu.

Taulukko B Teemojen kurssisisällöt

Väestö - kenellä on oikeus elää?			
<i>Maantiede 2</i>	<i>Yhteiskuntatieto 2</i>	<i>Uskonto 3 ja 8</i>	<i>Terveystieto 11</i>
<ul style="list-style-type: none"> - väestönkasvu ja siihen vaikuttavat tekijät - väestön jakautuminen - kaupungistuminen - muuttoliikkeet 		<ul style="list-style-type: none"> - ihmiskäsitys - arvot - pahuus ja synti - teodikean ongelma - etiikan moraali-teoriat ja kristillinen etiikka (läpäisee kaikki uskonnon teemat) 	<ul style="list-style-type: none"> - seksuaali- ja lisääntymisterveys
Ongelmana niukkuus			
<i>Maantiede 2</i>	<i>Yhteiskuntatieto 2</i>	<i>Uskonto 3 ja 8</i>	<i>Terveystieto 11</i>
<ul style="list-style-type: none"> - uusiutumattomat ja uusiutuvat luonnonvarat - ravinto - metsät - energialähteet - malmit - teollisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - talouden globalisaatio, Suomi ja globaali talous - kansantalouden erimittarit – maailman rikkaat ja köyhät - kansantalouden kiertokulku 	<ul style="list-style-type: none"> - ympäristöeettisiä teemoja voidaan käsitellä ongelmana niukkuus tai kestävä kehitys teemojen yhteydessä 	<ul style="list-style-type: none"> - vierailijat/ vierailut (esim. ruokapankkiin ja ystävän tupaan tutustuminen)
Sota, konfliktit ja kansainvälinen rikollisuus			
<i>Maantiede 2</i>	<i>Yhteiskuntatieto 2</i>	<i>Uskonto 3 ja 8</i>	<i>Terveystieto 11</i>
<ul style="list-style-type: none"> - luonnonvarojen käytön jakautuminen - kuka hyötyy - konfliktit 		<ul style="list-style-type: none"> - oikeutettu sota - pahuus - teodikean ongelma - Jeesuksen vuori-saarna - regimenttioppi - Paavali ja yhteiskunta - pakolaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - huumeet - ihmiskauppa ja prostituutio

Ihmisoikeudet ja bisnes			
<i>Maantiede 2</i>	<i>Yhteiskuntatieto 2</i>	<i>Uskonto 3 ja 8</i>	<i>Terveystieto 11</i>
	<ul style="list-style-type: none"> - julkinen talous ja verotus - elinkeinot — millainen on hyvä työntekijä - suhdannevaihtelut - työttömyys 	<ul style="list-style-type: none"> - ihmisoikeudet etikan näkökulmasta 	<ul style="list-style-type: none"> - huumeet - ihmiskauppa ja prostituutio
Kestävä kehitys			
<i>Maantiede 2</i>	<i>Yhteiskuntatieto 2</i>	<i>Uskonto 3 ja 8</i>	<i>Terveystieto 11</i>
<ul style="list-style-type: none"> Kestävä kehitys - taloudellinen - ekologinen - kulttuurinen - sosiaalinen 	<ul style="list-style-type: none"> - hinnan määräytyminen + markkinatalous - dykkkaus - vapaa kilpailu + kilpailumuodot - yritykset — yhteiskunnallinen ja sosiaalinen vastuu - kuluttajakorivertailu, luomukauppa, inflaatio 	<ul style="list-style-type: none"> - luontokäsitykset - kristillinen kirkko ja ympäristöetiikka - tilanhoitajaetiikka - eläintenoikeuksien etiikkaa 	<ul style="list-style-type: none"> - vierailijat/ vierailut (esim. lajitteluneuvonta)
Terveys ja sairaus			
<i>Maantiede 2</i>	<i>Yhteiskuntatieto 2</i>	<i>Uskonto 3 ja 8</i>	<i>Terveystieto 11</i>
		<ul style="list-style-type: none"> - naisen asema (esim. ympärileikkaus, kunniaväkivalta) – kulttuuri relativismi, arvo-objektivismi, arvosubjektivismi - seksuaalisuuteen ja lisääntymiseen liittyvät eettiset kysymykset 	<ul style="list-style-type: none"> - seksuaali- ja lisääntymisterveys - tartuntataudit maailmalla

Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu			
Maantiede 2	Yhteiskuntatieto 2	Uskonto 3 ja 8	Terveystieto 11
Globalisaatio - taloudellinen - poliittinen - tietotekninen - kulttuurinen - liikenne - matkailu - valtioiden kehittyneisyserot - kehitysyhteistyö	- rahoitusmarkkinat - sijoittaminen - valuuttamarkkinat - EKP - talouspolitiikka	- yhteiskuntaetiikka ja erilaiset arvot toiminnan ohjaajana - lähetystyö ja kehitysyhteistyö kirkon näkökulmasta (vierailijoita)	- vierailijat/ vierailut (esim. maahanmuuttajavierailijat, veripalveluun tutustuminen)

3.2 Liikkeellelähtö ja suunnittelu

Jottei globaalikasvatuksen kokonaisuutta toteutettaisi vain kerran, on se istutettava opetus- suunnitelman rakenteisiin ja oman koulun käytänteisiin. Koska oppiainerajat ylittävän kokonaisuuden suunnittelu vie alkuvaiheessa paljon aikaa, kannattaa etsiä rahoitusta suunnittelu- ja käynnistämisvaiheen ajalle. Opettajien yhteiselle suunnittelutyölle on syytä varata aika jo opettajien työjärjestyksiä suunniteltaessa.

Aivoriihi

Seinäjoen lukion Maailma ulottuvillasi -opintokokonaisuuden suunnittelussa oli seuraavia vaiheita. Alussa kaikilla opettajilla oli yhteinen unelma globaalikasvatuksen ja opetuskäytänteiden uudeltaisesta toteuttamisesta. Työ alkoi aivoriihellä, jossa jokainen opettaja listasi kokonaisuuden kannalta tärkeitä tavoitteita sekä työtapoja, joita hän halusi käyttää.

Analyysivaihe

Seuraavaksi siirryttiin analyysivaiheeseen. Jokainen opettaja tunnisti kokonaisuuteen valitun kurssinsa sisällöistä globaalikasvatukseen soveltuvat teemat. Opettajat tutustuivat myös toisten oppiaineiden kurssisisältöihin ja etsivät kurssien välisiä yhteyksiä. Tämän pohjalta rakennettiin oppiaineiden yhteiset teemat ja hylättiin yksittäisten kurssien perinteinen etenemistapa. Tämän pohjalta syntynyt kokonaisuuden runko on taulukossa B.

Työjärjestys

Perinteinen opettajakohtainen lukujärjestys purettiin ja aikataulu laadittiin yhteistyölle sopivaksi. Kokonaisuuteen kuuluvien opettajien työjärjestyksistä tehtiin rinnakkainen taulukko, jossa oli jokaisen opettajan päivittäinen lukujärjestys. Taulukosta oli helppo hahmottaa, milloin kukin opettaja oli käytettävissä ja milloin hän oli sidottuna muuhun opetukseen. Taulukosta oli nähtävillä myös milloin jonkin teeman käsittelyssä oli tarvittaessa mahdollista käyttää useampaa opettajaa.

Oppituntien sijoittelu

Kun kokonaisuuden pääteemat oli löydetty, aloitettiin eri oppiaineiden oppituntien sijoittelu. Tämä vaihe oli työläs palapeli, mutta tärkeä lopputuloksen kannalta. Oli mietittävä sisältöjen käsittelyjärjestys, jotta tiettyjen asioiden käsittely auttaisi ymmärtämään toisen aiheen sisältöjä. Punainen lanka ja aiheiden esitysjärjestyksen miettiminen oli tärkeää, jotta eri aineiden oppituntien sisältöihin viitattaisiin oikein. Kokonaisuuden opettajien tulisi olla tietoisia siitä, mitä edeltävillä tunneilla on tehty, jotta seuraava oppitunti liittyisi kokonaisuuteen loogisesti. Vierailijoiden ja vierailujen aikataulut asettivat myös reunaehtoja aiheiden käsittelyjärjestyksen sijoittamiselle.

Gloaalikasvatuksen kokonaisuus voidaan luoda monien oppiaineiden ja kurssisisältöjen yhdistelmällä ja ottaa mukaan pakollisia, syventäviä ja soveltavia kursseja. Globaalikasvatukseen soveltuvia sisältöjä löytyy ainakin kuvataiteesta, äidinkielestä ja reaaliaineista. Esimerkiksi maailman-

kontojen kurssi, filosofian etiikan kurssi, sosiaalipsykologian kurssi sekä historian 1. ja 6. kurssit sopivat kokonaisuuden osaksi.

Monen opettajan palapeli

Opintokokonaisuus, johon osallistuu monta opettajaa, vaatii hyvää etukäteisvalmistelua sekä koko jakson aikana tapahtuvaa yhdessä toimimista. Toteuttaminen sujuu jouhevasti, jos osallistuvien opettajien työskentelytyylit, tavoitteet ja motiivit ovat samansuuntaiset. Mahdollisten ristiriitailanteiden varalle voidaan luoda yhteiset pelisäännöt.

Ihannetilanne tällaisen opintokokonaisuuden kannalta olisi, jos kaikki mukana olevat opettajat pystyisivät irrottautumaan muusta opetuksesta. Tämä on kuitenkin utopistista, joten kokonaisuuden rinnalla saattaa olla opetettavana useita muita lukiokursseja. Kun käytössä on yhteinen tiedotuskanava, niin juoksevista asioista tiedottaminen helpottuu. Tiedotuskanavia voi olla monia rinnakkaisiakin.

Viestintä

Viikoittainen tapaaminen kaikkien opettajien kesken on hyvä keino viestiä ja sopia asioista. Käsiteltäviä asioita voivat olla esim. aikataulumuutokset ja viikon aikana nousseet käytännön ongelmat.

Viikkopalaverin tueksi on hyvä olla olemassa nettisivusto tai sähköinen oppimisympäristö, jonne voi liittää käyttämäänsä oppimateriaalia muiden opettajien nähtäväksi. Siellä voi myös välittää tietoa ja keskustelualueilla voidaan jakaa kokemuksia. Oppimisympäristön ylläpito helpottaa myös tulevien kokonaisuuksien suunnittelua. Opettajille tarkoitetun oppimisympäristön lisäksi voidaan luoda koko opiskelijaryhmän yhteinen Facebook-ryhmä, jonka sivustolle voidaan linkittää globalisaatioon liittyviä ajankohtaisia artikkeleita, jakaa linkkejä, kuvia ja videoita, jotka sopivat teemaan. Facebook tavoittaa opiskelijan myös paremmin kuin sähköposti käytännön tiedon välittämisessä ja sen avulla globaalikasvatuksen teemat saavat laajempaa näkyvyyttä koko kouluyhteisössä.

Kokonaisuuteen kannattaa sisällyttää niin monta kurssia, että jakson lukujärjestys on täysi. Toisin sanoen opiskelijalla ei ole kokonaisuuden ulkopuolisia kursseja. Kun opiskelijat ovat sitoutuneet kokonaisuuteen, on ajankäytön suunnittelu helpompaa. Vierailuja ja tempauksia on yksinkertaisempi toteuttaa, kun kokonaisuuteen osallistumisesta ei synny poissaoloja muilta kursseilta. Myös koeviikon aika voidaan käyttää paremmin hyväksi, kun muiden aineiden kokeisiin valmistautuminen ei sido opiskelijoita. Lisäksi yhtä teemaa käsitellään vaikka kokonainen päivä. Opiskelijaryhmän pysyminen samana vaikuttaa myönteisesti myös ryhmädynamiikkaan.

Kuva A Kokonaisuuden suunnitteluprosessi

1. Toisten oppiaineiden sisältöihin tutustuminen ja yhteisten näkökulmien etsiminen

2. Eri oppiaineiden sisältöjen yhdistäminen teemakokonaisuuksiksi

3. Etenemisjärjestyksen rakentaminen siten, että
a. aiemmin käsitellyt sisällöt täydentävät toisiaan ja auttavat rakentamaan kokonaiskuvaa ilmiöstä
b. toiminnalliset työtavat tukevat sisältöjä

4. Lukujärjestysten ja aikataulujen yhteensovittaminen

4 Tuntien purku

”Aiheet oli tosi mielenkiintoisia, koska ne liittyi arkisiin asioihin, joita kohtaa elämässä usein!”

”Tietoa oli paljon ja opin erityisen paljon kehityksmaista.”

”Opin katsomaan asioita vähän eri kantilta. Ostaessani halvan topin H&M:ltä, niin tuli ensimmäisenä mieleen, että kukahan lapsiraukka senkin on tehnyt.”

”Dokumentit saivat ajattelemaan enemmän, kyllä asioista on aiemminkin tiennyt, mutta se on vain jotenkin sivuutettu”

4.1 Kokonaisuuden käynnistys

4.1.1 (1-3x70 min) Kurssin aloitus ja johdatus aiheeseen ”Mitä globalisaatio on?”

Koska ryhmä työskentelee tiivistä yhdessä jakson ajan, hyvän ryhmähengen luomiseen kannattaa panostaa. Toteuttamistapoja on useita.

Tehtävä 1. Lämmittely

Aloitetaan opettajien ja kokonaisuuteen osallistuvien opiskelijoiden esittelykierroksella. Opiskelijoita pyydetään kirjaamaan ylös toiveensa ja odotuksensa kurssikokonaisuuden suhteen. Myös opettajat ovat voineet etukäteen valmistella esim. kirjeen muodossa omat odotuksensa ja tavoitteensa. Nämä jaetaan ryhmän kesken.

Kokonaisuuden alussa on hyvä käydä yhdessä yksityiskohtaisesti läpi oppiaineiden arvostelu-
perusteet ja tavoitteet. Ensimmäisen päivän lopuksi voidaan kirjoittaa päivästä oppimispäiväkirja. Näin opiskelijoita voi ohjata oppimispäiväkirjan teossa ja sen työstäminen pääsee alkuun.

Esittelytunnin jälkeen voi edetä monella eri tavalla.

Tehtävä 2. Maailmankartta

Opiskelija saavat ryhmissä hahmotella piirtäen isolle paperille maailmankartan. Tämän jälkeen he merkitsevät maat, jossa ovat käyneet. Jokainen merkitsee lisäksi, minne haluaisi matkustaa ja minne he eivät missään tapauksessa haluaisi matkustaa. Jokaisen tulee varautua perustelevaan omat valintansa. Lopuksi jokainen ryhmä esittelee karttansa ja siihen merkityt kohteet muille ryhmäläisille. Voidaan keskustella opiskelijoiden valinnoista ja kartan piirtämisen haasteista; mitä oli vaikea hahmottaa, mikä jäi huomiotta jne.

Internetistä löytyy runsaasti erilaisia karttoja, joita voidaan tutkia tehtävän jälkeen. Esim. www.petersmap.com tai hakusanalla ”funnymaps” löytyy usealla eri tavalla hahmotettuja karttoja.

Tehtävä 3. Lehtileiketyö

Media ja lehdet ovat täynnä globalisaatioon liittyviä artikkeleita ja teemoja. Opiskelijalle voi olla motivoivaa huomata, että globaalit asiat ovat jokapäiväisiä ja ajankohtaisia.

Opettaja kerää muutamien viikkojen ajalta talteen sanomalehtiä. Opiskelijat selailevat lehtiä ja leikkelevät artikkeleita, jotka heidän mielestään liittyvät globalisaatioon. Tämän jälkeen opiskelijat kiertävät katselemassa muiden lehtileikkeitä. Tämän jälkeen palataan omaan ryhmään, jossa luokitellaan ja ryhmittellään omat lehtileikkeet teemoihin. Opiskelijoiden tehtävänä on siis löytää globalisaatioon liittyviä teemoja. Näin saadaan globalisaatiolle alaotsikoita. Opiskelijoiden löytämät otsikot kerätään yhdessä taululle.

Lehtiseurantatyö on myös hyvä portfoliotehtävä. Lehtileiketyön perusteella jokainen opiskelija valitsee itseään kiinnostavan teeman, ja heille annetaan lehtiseurantatehtävä.

Tehtävä 4. Lehtiseurantatyö portfolioon

Ohje lehtiseurantatehtäväksi:

- Valitse itseäsi kaikkein eniten kiinnostava teema. Perustelee, miksi valitsit teeman.
- Lehtiseurantaa jatketaan koko jakson ajan, vähintään yksi artikkeli/viikko.
- Miten teemaasi voi laajentaa tai rajata?
- Millaisia globaaleja kysymyksiä ja ongelmia artikkeleista nousee esiin?
- Löytyykö artikkeleista ratkaisuja ongelmiin?
- Kenen näkökulmasta artikkelit ovat kirjoitettu?

Kerättyjä artikkeleita voidaan käyttää jakson lopussa aineistona esim. etiikan koe-esseessä. Lehtiseurantatyön aikana opiskelijan tulee jakson ajan täydentää käsittekarttaa teemasta ”Mitä globalisaatio on?”.

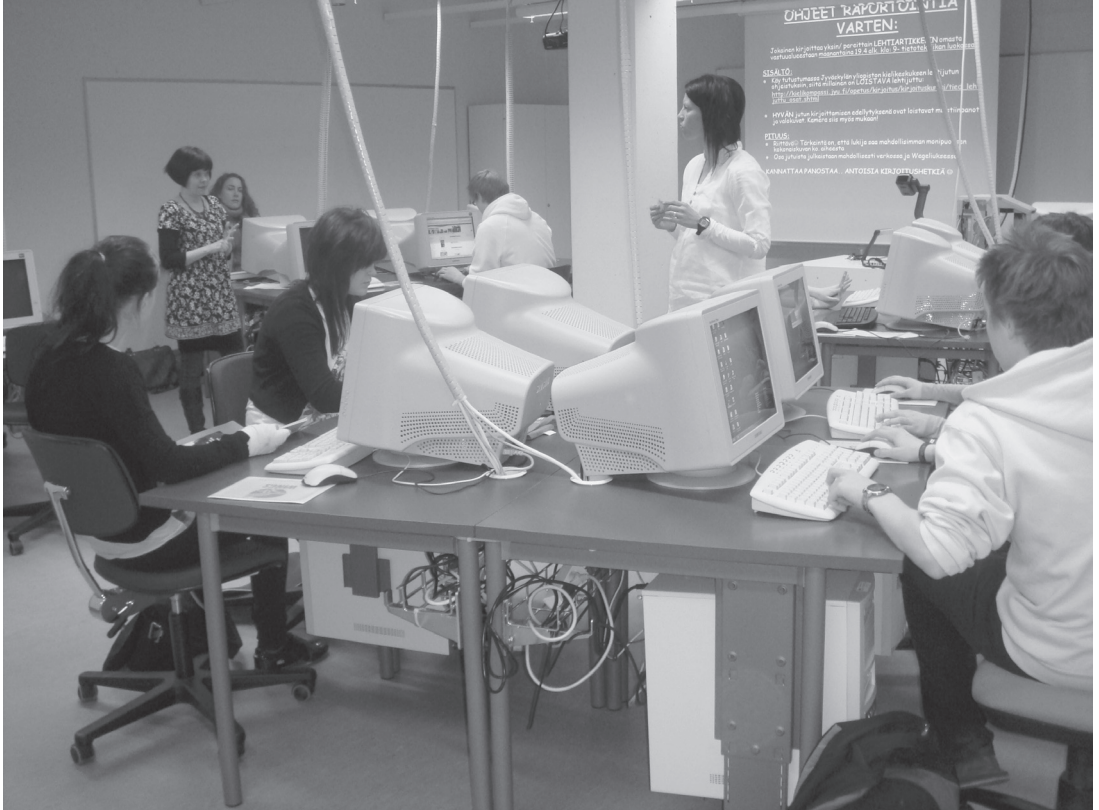
Tehtävä 5. Jana

Opiskelijat pyydetään astumaan janaan. Janan toisessa päässä edustetaan mielipidettä ”olen täysin samaa mieltä” ja toisessa päässä mielipidettä ”olen täysin eri mieltä”. Esitetään kysymyksiä kuten esim. voisin asua ulkomailla, voisin opiskella/työskennellä ulkomailla, onko globalisaatio hyvä/huono asia jne.

Opiskelijoita pyydetään miettimään, miten globalisaatio näkyy heidän elämässään tänään. Esiin voi tulla asioita kuten esim. ruoka, vaatteet, musiikki, teknologia ja kohtaamiset ihmisten kanssa.

Tehtävä 6. Dokumentit ja elokuvat

Aloituspäivänä voidaan myös katsoa elokuva tai dokumentti, joka käsittelee globaalia teemaa. Hyviä elokuvia löytyy esim. www.kolmasulottuvuus.fi. Kolmas ulottuvuus on palvelu, joka tarjoaa

dokumentteja ja videomateriaalia eri puolelta maailmaa. Palvelun toteuttaja on Yleisradion Dokumenttiprojekti, jota tukee Ulkoministeriö. Yhteistyössä on mukana myös Kehitysyhteistyön Palvelukeskus (Kepa).

4.2 Väestö – kenellä on oikeus elää?

4.2.1 GE02 (4 x 70 min) Väestönkasvu, kaupungistuminen, muuttoliikkeet

Väestönkasvu on alkusyy moneen globaaliin ongelmaan. Väestönkasvuun liittyvien tekijöiden tiedostaminen ja väestönkasvun rajoittaminen edesauttavat kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

Sisällöt

- väestönkasvu ja siihen vaikuttavat tekijät
- väestön jakautuminen
- kaupungistuminen
- muuttoliikkeet

Käsitteet

Teollinen vallankumous, luonnollinen ja todellinen väestönkasvu, väestönkasvun välittömät ja välilliset tekijät, hedelmällisyysluku, ikäpyramidi, väestöllisen muuntumisen malli, oikumeeni, anoikumeeni, turvapaikkaoikeus, oleskelulupa, pakolaiskiintiö, metropoli, megalopoli.

Tehtävä 1 Karttoihin tutustuminen

Väestökokonaisuus aloitetaan tutustumalla maapallon valtiolliseen karttaan. Oppilaat jakavat valtiot teollisuus- ja kehitysmaihin ja edelleen kehitysmaat eri kehitystason valtioihin. Aiheiden pääkohdista tehdään muistiinpanoja ja kuva-analyysejä esimerkiksi diaesityksen avulla.

Tehtävä 2 Ikäpyramidit

Oppilaat piirtävät ikäpyramidit kehitysmaasta ja teollisuusmaasta annetun aineiston pohjalta ja analysoivat niitä (esim. Intia ja Suomi). Oppilaat pohtivat syntyneisyyden ja kuolleisuuden kehitystä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä kehitys- ja teollisuusmaissa.

Tehtävä 3 Elokuva-analyysi

Katsotaan yhdessä ohjelma väestönkehityksestä (esim. Kuoleman huoneet – Kiinan lastenkodit) ja analysoidaan sitä joko suullisesti tai kirjallisesti.

Tehtävä 4 Tiheään ja harvaan asutut alueet

Karttatehtävässä tutustutaan maapallon tiheään ja harvaan asuttuihin alueisiin alueet sekä maapallon miljoonakaupunkeihin.

Tehtävä 5 Kuva-analyysi

Kaupunkien kuva-analysoinnilla tutkitaan kaupungistumisen hyötyjä ja haittoja.

Tehtävä 6 Suhtautuminen maahanmuuttajiin

Oppilaat pohtivat pienryhmissä suomalaisten suhtautumista maahanmuuttajiin (siirtolaisuus, pakolaisuus) ja sen jälkeen miettivät muuton syitä. Tämän jälkeen katsotaan ohjelma ”Paossa Ugandassa”.

Tehtävä 7 Valtiotesti

Opintokokonaisuuden aikana opetellaan maanosat valtioittain ja lopuksi oppilaat suorittavat ”valtiotestin”.

4.2.2 USE3 (2 x70 min.) Kristillinen ihmiskäsitys, arvot ja teodikean ongelma

Etiikan kurssin dogmatiikan osuudessa tarkastellaan ihmistä ja moraalialia kristillisen opin mukaan. Pohditaan ihmisen ja maailman hyvyyttä ja pahuutta sekä mitä tarkoitetaan synnillä. Nämä kristillisen etiikan perusteemat luovat pohjan eettiseen pohdintaan. Arvot määrittelevät yksilön etiikkaa, joka ohjaa hänen toimintaansa. Etiikka nousee yhteisön hyväksymistä arvoista ja ilmenee moraalivalintoina niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla. Globalisoituvassa maailmassa nämä tekijät heijastuvat maailmanlaajuisesti. Esimerkkien kautta arvojen ja moraalin globaali merkitys tulee esiin.

Sisällöt

- ihmiskäsitys ja elämän tarkoitus
- arvot
- pahuus ja synty sekä teodikean ongelma

Keskeiset käsitteet

Etiikka, moraali, arvot, itseisarvo, välinearvo, arvohierarkia, arvorelativismi, arvosubjektivismi, arvo-objektivismi, moraali, kristillinen ihmiskäsitys, lähimmäisenrakkaus, Imago, Dei-näkemys, hyvä ja paha, synty, syntyinlankeemus, perisynty, tekosynty, kuolemansynty, teodikean ongelma.

Tehtävä 1 Ihmiskäsitys

Piirretään taululle tikku-ukko ja opiskelijat käyvät kirjoittamassa vapaasti ajatuksiaan ihmisestä ja ajatuksista keskustellaan. Mitä huomioita ja ajatuksia aivoriihen tuloksesta nousee? Minkälaiset puolet ihmisestä näyttävät painottuvan? Minkälaiset puolet ihmisestä tai ihmisyydestä näyttävät jäävän vähälle huomiolle tai puuttuvan kokonaan? Mahdollisia muita esiin tulleita ajatuksia tehtävästä?

Tehtävä 2 Mieliteiden perustelevminen

Tämän jälkeen opettajaa esittää opiskelijoille väitteitä ihmisestä ja ihmisyydestä. Opiskelijat ottavat kantaa väitteisiin puolesta tai vastaan, jonka jälkeen he perustelevat kantansa muille ryhmäläisille.

- Useimmat ihmiset ovat pahoja.
- Useimmat ihmiset ovat hyviä.
- Ihmistä ei usein arvosteta niin paljon kuin hän ansaitsisi.
- Kaikki ihmiset eivät ansaitse arvostusta tai hyvää kohtelua.
- Ihmisoikeudet eivät toteudu maailmassa riittävästi.
- Ihmiset ovat usein itse syyppäitä siihen, että heillä menee huonosti.
- Ihmisen arvo on aina sama.
- Ihmisten erilaisuus on pelottavaa.
- Ihmisten tulisi huolehtia enemmän toisistaan.
- Oman maan asiat täytyy hoitaa kuntoon ennen kuin ruvetaan auttamaan muita.
- Hyvinvoivat ihmiset ovat vastuussa heistä, joilla on vaikeaa.
- Jokainen on itse vastuussa omasta elämästään.

Tehtävä 3 Kristillinen ihmiskäsitys

Kristillisen ihmiskäsityksen läpikäynti muistiinpanojen avulla. Myös muita ihmiskäsityksiä nostetaan esiin.

Tehtävä 4 Arvot

Arvojen käsittely aloitetaan tehtävällä ”Arvojen tori”. Jokaiselle jaetaan 4-5 arvokorttia. Osallistujat yrittävät ryhmässä vaihtaa itselleen sopivimmat arvokortit. Vaihtokauppaa tehdään korteilla, jotka eivät sovi omaan ajatus- ja arvomaailmaan. Tämän jälkeen pyritään löytämään koko ryhmän yhteiset arvot. Lopuksi jokainen perustelee omat korttinsa. (Tehtävät: Muuta maailmaa, diakonia on kaikkien juttu, Heli Pruuki (toim.), 2008)

Tehtävän jälkeen tehdään muistiinpanoja pahuudesta ja synnistä kristillisen etiikan mukaan.

Tehtävä 5 Pohdintatehtävä arvoista

Kokonaisuuden yhteenvetona kotitehtäväksi ja portfolioon liitettäväksi kirjallinen pohdintatehtävä arvoista alla olevien kysymysten avulla.

- Mitkä ovat yleisiä suomalaisten arvoja?
- Miten arvot näkyvät ihmisten elämäntavoissa ja valinnoissa?
- Mitä arvoja pidät elämässäsi tärkeimpinä? Miten ne näkyvät omassa elämäntavassasi ja valinnoissasi?
- Onko arvoja, joista haluaisit päästä eroon (esim. itsekkyys)?
- Onko arvoissasi tapahtunut muutoksia elämäsi jossakin vaiheessa? Miksi? Miksi ei? Ja niihin vaikuttaneet tekijät.
- Mihin omaksumasi arvosuorit perustuvat? Kuka tai mitkä tekijät vaikuttavat arvoihisi?
- Mitkä muut tekijät vaikuttavat elämäntapaasi ja valintoihisi kuin arvosuorit?

4.2.3 USE3. 2x70 min Moraaliteoriat ja kristillinen etiikka

Etiikan moraaliteoriat ovat ihmiskäsityksen, arvojen sekä kristillisen ihmiskäsityksen rinnalla aiheita, joihin viitataan koko kurssin käsiteltävien teemojen yhteydessä. Nämä aihekokonaisuudet on tämän takia hyvä sijoittaa jakson alkuun.

Sisällöt

- moraaliteoriat
- kristillinen etiikka

Keskeiset käsitteet

Seurauseetiikka, velvollisuuseetiikka, sopimuseetiikka, hyve-etiikka, Kantin kategorinen imperatiivi, ihmisarvon imperatiivi, prima-facie -etiikka, mielialaetiikka, utilitarismi, egoismi, hedonismi, altruismi, eudaimonismi, kultainen keskitie, kardinaalihyveet, kymmenen käskyä, kultainen sääntö, vuorisaarna, rakkauden kaksoiskäsky, Hengen hedelmät

Tehtävä 1 ”Kreivi ja kreivitär”

Tarina ”Kreivi ja kreivitär” (mod-aineisto), opiskelija joutuu pohtimaan eettistä ongelmaa monesta eri roolista käsin.

Tehtävä 2 Muistiinpanojen tekeminen

Muistiinpanot etiikan moraaliteorioista ja niiden ilmentymiä kristillisessä etiikassa.

Tehtävä 3 Testi

Moraaliteorioista testi ”Mitä moraaliteoriaa itse edustat” (lähde: Editan opettajanopas).

Tehtävä 4 ”Unelma vapaudesta”

Lopuksi palataan alkutunnin tarinaan mutta uudesta näkökulmasta ”Unelma vapaudesta” (mod-aineisto).

4.2.4 USE03 (1x70 min) Pakolaisuus

Pakolaisuus on keskeinen globaali ongelma. Pakolaiseksi lähdetään monien syiden vuoksi – yksilön on pakko muuttaa pois omalta kotiseudultaan. Pakolaisuuteen liittyy monenlaisia ennakoasenteita ja siihen liittyy monesti vilkasta yhteiskunnallista keskustelua. Myös ihmisoikeuskysymykset nousevat esiin.

Sisällöt

- mistä pakolaisuus johtuu?
- millaisissa olosuhteissa pakolaiset elävät?
- millainen on tie pakolaisesta turvapaikan hakijaksi ja yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi?
- pakolaisuus Suomessa

Keskeiset käsitteet

Pakolainen, turvapaikanhakija, ilmastopakolaisuus, maahanmuuttaja

Tehtävä 1. Pakolaisuuteen virittävä keskustelu

Teemaan virittäydytään yhteisen keskustelun avulla. Opiskelijoilla voi olla paperi ja kynä apuna.

- Mitkä oikeudet kaikilla ihmisillä pitäisi olla, listaa 10 tärkeintä. Mitkä oikeudet olisivat niin tärkeitä, että he harkitsisivat pakoa maasta, jos ne riistettäisiin heiltä ja heidän läheisiltään?
- Muistele lukemiasi ja näkemiäsi uutisia. Mistä maista muistat ihmisiä paenneen? Miksi he pakenevat ?
- Miten pakolaisuutta voisi ennaltaehkäistä?
- Listaa 10 tavaraa, jotka ottaisit mukaasi, jos joutuisit pakenemaan kotimaastasi. Aikaa 1 minuutti. Entä jos pitäisi karsia, niin että jäljelle jäisi vain viisi asiaa.
- Mitä tarvitsisit uudessa maassa heti kuuden kuukauden jälkeen?
- Listaa tunteita? Miltä sinusta tuntuisi, jos joutuisit pakenemaan kotimaastasi?
- Kuvittele, että olet menossa uuteen sijoituspaikkaan? Mikä mietityttäisi sinua?
- Kuvittele, että turvapaikka-anomustasi käsitellään ja jo vuosi on kulunut. Millaisia tunteita tällainen tilanne voisi eri ihmisissä herättää?
- Miten muodostat mielipiteesi pakolaisista? Mitkä asiat yleisesti vaikuttavat mielipiteisiimme? Mitkä asiat vaikuttavat käsitykseemme esimerkiksi pakolaisista?
- Ei sosiaalista verkostoa: Luettele kolme tärkeää asiaa, joihin ehdottomasti tarvitset ystäviä. Lisäksi kolme asiaa, joihin ehdottomasti tarvitset perhettäsi. Kuvittele, että sinulla ei ole ystäviä, jonka puoleen voisit kääntyä. Olet nyt yksin uudessa maassa ja kenen puoleen voisit kääntyä. Kuka voisi korvata ystävien antaman avun? Kuvittele, että sinulla ei ole perhettä, jonka puoleen voisit kääntyä. Olet nyt yksin uudessa maassa ja kenen puoleen voisit kääntyä. Kuka voisi korvata perheen antaman avun?
- Ennakkoluulot: Listaa viisi ennakkoluuloa, joita vierasmaalainen ihminen voi kokea ha kiessaan työpaikkaa.
- Mitä on vaino? Maan maahanmuuttoviranomaiset päättävät siitä, onko turvapaikanhakijalla perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi eli myönnetäänkö hänelle pakolaisstatus. Yksittäisen maan viranomaisten tulkinta määrää, mikä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi.

Tehtävä 2. Pakolaisuudesta kertoviin lehtiartikkeleihin tutustuminen

Opiskelijat muodostavat parit. Kumpikin saa yhden artikkelin. Luettuaan he referoivat artikkelin pääkohdat toiselle ja kertovat, mitä uutta tietoa artikkeleissa heille oli.

opiskelija A:

- Pakolaisleiri on pelastus ja vankila. Maailman suurimmasta pakolaiskeskuksesta on tullut suurkaupunki keskelle ei-mitään. Vain harva saa mahdollisuuden muuttaa pois. Teksti Mikko Paakkanen HS Kuvat Jarkko Mikkonen HS

opiskelija B:

- Lampedusan merihauta on EU:n häpeä
- Tunisialaiset ottavat koteihinsa tuhansittain Libyan pakolaisia. Itsekin järkkyneet Tunisia ja Egypti kantavat päävastuun sodan häättämistä ihmisistä.

Kotitehtävät pakolaisuudesta

Tehtävä 1. Etsi yksi tarina, mistä, milloin ja miksi ihminen on paennut kotimaastaan. Laita tarinan linkki kurssin verkkosivustolle (Facebook)

Tehtävä 2. Etsi verkkokeskusteluja, joissa pohditaan pitäisikö Suomen vastaanottaa pakolaisia. Millaisia argumentteja on esitetty puolesta ja vastaan.

Tehtävä 3. Tutustutaan näihin sivustoihin:

- <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=pakolaisuus>
- <http://www.pakolaisapu.fi/tietopankki/>
- Globalfinland sivustolla, hakusanana ”Ilmastopakolaisuus”. Ideoita opetukseen (sisältää artikkeleita ja videoita)

Lähde: Paossa maailmalla opas ja Pakolaisavun sivusto

<http://www.pakolaisapu.fi/>

http://www.pakolaisapu.fi/teemat/opettajat/paossa_maailmalla_-oppimateriaali

4.3 Ongelmana niukkuus

4.3.1 YHT2 (3x70 min) Talouden globalisaatio ja kansantalous

Talouden globalisaatio on tärkeimpiä globalisaation ilmenemismuodoista. Talouden peruskäsitteiden ja syy-seuraus -suhteiden ymmärtäminen mahdollistaa globalisaation tarkastelemisen laajemmasta perspektiivistä. Taloustiedon opiskelu aloitetaan selvittämällä Suomen roolia maailmantaloudessa sekä talouskasvun perusteita.

Sisällöt

- talouden globalisaatio sekä Suomi ja globaali talous
- kansantalouden eri mittarit ja kansantalouden kiertokulku
- talouskasvu ja niukkuus

Keskeiset käsitteet

Hyödyke, talouskasvu, tuottavuus, kansantalous, kotitalous, tuotantosektori, kulutussektori, bkt, HDI, GPI, huoltotase, kokonaistuotanto, kokonaistarjonta, niukkuus,

Tehtävä 1 Talouden globalisaatio

Talouden globalisaatiota ja Suomen roolia tarkastellaan yhdessä. Tarkastellaan ensin opiskelijoiden mukana olevia tavaroita ja tutkitaan niiden alkuperää sekä pohditaan syitä, miksi tuotteet ovat juuri näistä maista. Tämän jälkeen tarkastellaan Suomen ulkomaankauppaa, vapaakauppaa ja protektionismia.

Tehtävä 2 Kansantalouden kiertokulku

Seuraavalla tunnilla opiskelijat selvittävät internetistä kansantalouden kiertokulkua ja mittaamista. Tämän yhteydessä tehdään myös hiilijalanjälkitesti. Tehdään kansantalouden kiertokulkua ja mittaamista käsittelevä tehtävämöniste.

Tehtävä 3 Miellekartta

Miellekartta talouskasvun perusteista tehdään yhdessä.

Tehtävä 4 Väittely

Tämän jälkeen opiskelijat väittelevät talouskasvun hyvistä ja huonoista puolista. Talouskasvun vastakohtana käsitellään downshiftausta ja kohtuullistamista. Tähän liittyvä keskustelu on käyty Voimala-ohjelmassa, joka löytyy Ylen Elävästä arkistosta. Videota katsoessa voi pohtia, millaisia perusteita haastateltavat esittävät omalle elämäntavalleen. Video löytyy osoitteesta: <http://www.yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=5&ag=37&t=&a=8719>

4.3.2 GE02 (6 x 70 min) Luonnonvarat

Ihmiskunnan olemassaolo maapallolla perustuu luonnonvaroihin. Niiden ehtyminen ja käyttöön liittyvä ympäristön saastuminen ovat pahimpia globalisaation ongelmia.

Sisällöt

- uusiutumattomat ja uusiutuvat luonnonvarat
- ravinto, metsät, energialähteet, malmit
- teollisuus

Käsitteet

Intensiivinen ja ekstensiivinen maatalous, aliravitsemus, fossiiliset polttoaineet, kestävä energia-talous, tuotteen elinkaari

Tehtävä 1 Luonnonvarat moniste

Luonnonvaroista kootaan monistekokonaisuus, joka jaotellaan uusiutumattomiin (fossiiliset polttoaineet, uraani, malmit) ja uusiutuviin (ravinto, metsät, uusiutuvat energianlähteet) luonnonvaroihin. Ennen uutta tehtäväkokonaisuutta pidetään yhteinen johdanto aiheeseen.

Tehtävä 2 Elokuva-analyysi

Katsotaan video ”Katastrofin aineksia” ja analysoidaan sitä joko suullisesti tai kirjallisesti. Sen katsottuaan oppilaat pohtivat, mitä he itse olisivat valmiita tekemään säästääkseen luonnonvaroja ja hidastaakseen ilmaston lämpenemistä.

Tehtävä 3 Vedenkulutuksen vertailu

Katsotaan Sampo Olkinuoran Suomen Pakolaisavulle tekemä ohjelma ”Leirielämää Kyangwalin lapset 1-3” ja opiskelijat vertaavat suomalaisten ja afrikkalaisten veden kulutusta sekä sen saatavuutta ja puhtautta.

Tehtävä 4 Vedenkulutuksen mittaaminen

Kotitehtäväksi ja profolioon liitettäväksi annetaan kahdenpäivänmittainen oman vedenkulutuksen mittaustehtävä. Tavoitteeksi annetaan, että heidän tulisi pärjätä samalla vesimäärällä kuin kehitysmaan kansalainen keskimäärin.

Linkkejä

- <http://www.mainoskupla.fi>
- <http://www.repu.fi/kouluille>
- <http://www.makeitfair/koulut.fi>
- <http://www.kulutus.fi/madeinsademetsa>
- <http://alyttomyystesti.fi>
- <http://motiva.fi>
- <http://ilmasto.org>
- <http://onedidit.fi>
- <http://mittaamaailmasi.fi>
- <http://tampereenkaupunki.net/ekotalaaja/peli>
- <http://hs.fi/viesti/hiilijalanjalkitesti/>
- <http://sll.fi/luontojymparisto/kestava/mips>

4.3.3 GEO2 (1 x 70 min) Luonnonvarojen jakautuminen

Luonnonvarat ovat jakautuneet maapallolla epätasaisesti. Myös niiden hyödyntämisestä saatava taloudellinen etu on jakautunut osittain epäoikeudenmukaisesti. Tämä aiheuttaa globaalia jännitettä ja voi johtaa konflikteihin ja sotiin.

Sisällöt

- luonnonvarojen käytön jakautuminen (kuka hyötyy, konfliktit)
- käsitteet: monikansalliset yhtiöt

Tehtävä 1. Luonnonvarojen jakautuminen

Pohditaan luonnonvarojen jakautumista teollisuus- ja kehitysmaihin ja miten niitä hyödynnetään.

Tehtävä 2. Luonnonvarojen riisto

Katsotaan ohjelma ”Verikännnykät” ja analysoidaan luonnonvarojen riistoa ja siitä aiheutuvia konflikteja.

4.4 Sota, konfliktit ja kansainvälinen rikollisuus

4.4.1 USE3 (5x70 min) Sodan ja rauhan etiikkaa

Globaalissa maailmassa meistä kaukana käydyt sodat vaikuttavat omaan kansantalouteemme. Median välittäessä reaaliaikaista kuvaa maailman kriiseistä ja konflikteista näemme yhä enenevässä määrin sotien siviileille synnyttämää inhimillistä hätää. Sodan vaikutukset ovat moninaiset.

Sisällöt

- millaista on nykyajan sodankäynti?
- mistä syistä sotia käydään ja millaisia taustoja nykyisillä sodilla on?
- millaisin säännöin sotaa käydään – miten on määritelty ”oikeutettu sota”?
- miten sotiminen liittyy pakolaisuuteen?
- mitä ovat sotarikokset?
- miten sota vaikuttaa lapsiin? Miksi lapsia rekrytoidaan sotilaiksi ja millaisia vaikutuksia yksilölle on lapsisotilaaksi joutumisesta?
- miten sota vaikuttaa kansantalouteen?
- miten media kuvaa sotaa?
- millaisia ekologisia vaikutuksia nykyisellä sodankäynnillä on ympäristölle?
- miten avustusorganisaatiot toimivat sota-alueilla?
- miten sotia ja konflikteja pyritään estämään ja miten niitä sovittelaa?
- Raamatun käsitys sodasta ja rauhasta.
- suhde sotaan kristillisen kirkon historiassa
- kristinuskon näkemyksiä väkivallasta ja väkivallattomuudesta.
- väkivallattomuuden idea muissa maailmanuskonnoissa.

Keskeiset käsitteet

Militarismi, pasifismi, positiivinen ja negatiivinen rauha, kylmä sota, Augustinus: oikeutettu sota, Geneven sopimus: erotteluperiaate, suhteellisuusperiaate

Tehtävä 1. Aiheeseen virittävä kirjoitusharjoitus

Paperi jaetaan kahteen paltaan. Toiselle puolelle kirjoitetaan päivän alussa ajatuksia, mitä opiskelijoille nousee mieleen sanasta ”Sota”, ”Konfliktit”. Päivän lopussa palataan aamun tuotokseen ja opiskelijat kirjoittavat, mitä uutta ovat oppineet sota ja konflikti teemasta.

Tehtävä 2. Missä soditaan karttahaarjotus

Opiskelijoiden tietopohjaa kartoitetaan merkitsemällä tyhjään karttapohjaan, missä päin maailmaan he tietävät olleen sotia ja missä soditaan nyt. Lisäksi keskustellaan, ketkä ovat sodan osapuolia ja mistä syystä osapuolet ovat sodissa. Mitä tarkoittaa käsite kansanmurha – milloin /missä on tapahtunut kansanmurhia?

Kuva B. Näkökulmia sodankäyntiin

Tehtävä 3. Tutustuminen nettiaineistoon

Opettaja esittelee Global Finlandin Maailman konfliktit sekä Helsingin Sanomien Maailman sodat ja selkkaukset -sivuston. <http://www2.hs.fi/extrat/ulkomaat/sodatjaselkkaukset/>

Opiskelijoille annetaan kotitehtäväksi tutustua tarkemmin sivustoon.

Tehtävä 4. Elokuva-analyysi

Hotelli Ruanda, kesto 124 min. Elokuvaä käsitellään Koulukinon laatimien sisältökysymysten avulla. http://www.koulukino.fi/uploads/material/hotelli_ruanda_17.6.08.pdf

Tehtävä 5. Sodan ja rauhan etiikka

Kirjoitetaan opettajan johdolla muistiinpanot ”Sodan ja rauhan etiikka”. Suomen Punaisen ristin ”Sodassakin on säännöt” -materiaalista löytyy paljon lisätietoa uskonnon etiikan oppikirjojen sotaa ja rauhaa käsittelevien sisältöjen tueksi. Aihetta voi myös lähestyä sosiaalipsykologian näkökulmia hyödyntäen - aggressiivisuutta, tottelevaisuutta, vallankäyttöä ja ryhmäajattelua käsittelevistä teorioista ja koeasetelmista käsin. (Kuva B)

Tehtävä 6. Pohdintaa

Pohditaan puolesta ja vastaan väitteitä:

- ”Uskonnot aiheuttavat sotia”.
- ”Kristitty ei voi osallistua sotaan”
- ”Afganistan, Arfikka – sotikoon omat sotansa. Me emme sekaannu”.

4.4.2 TER11 (1x70 min) Huumeet

Kasvipohjaisia huumeita tuotetaan lähinnä kehitysmaissa, joissa tuotanto aiheuttaa usein merkittäviä taloudellisia ja sosiaalisia ongelmia. Huumeiden tuottaminen lisää väkivaltaa, yleistä turvattomuutta, aiheuttaa korruptiota sekä jarruttaa maiden taloudellista kehitystä. Samalla se tuottaa voittoja järjestäytyneelle rikollisuudelle köyhien ihmisten kustannuksella.

Sisällöt

- huumeiden tuotanto ja sen vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan

Tehtävä 1 Roolipeliväittely

Väite: ”Kasvipohjaisten huumeiden (hasiksen, kokaiinin ja heroinin) tuottaminen on hyvä asia!”

- Ryhmä jaetaan 5-8 hengen ryhmiin. Ryhmässä on aina puolustava ja vastustava näkökulma. Jokaisella opiskelijalla jaetaan arpomalla oma rooli paperilapulla esim. kokaiinin viljelijä.
- Opiskelijalle jaetaan valmiit taustamateriaalit hasiksesta, kokaiinista ja heroiinista. Huu-

meet ja maailma – Kansainvälisyyskasvatuksen opas. Elämäntapaliitto ry 2009.

- Materiaalin avulla opiskelijat valmistautuvat rooleihinsa tekemällä itselleen esim. käsitekartan, tukisanalistan tms.
- Alkupuheenvuoro: Jokainen kertoo kuka on, puolustaako vai vastustaako väitettä sekä kertoo yhden perustelun väitteelleen.
- Vapaata väittelyä: Suoria kysymyksiä, vastaväitteitä ja perusteluja pienryhmässä
- Loppupuheenvuoro: Jokainen opiskelija kertoo vielä lyhyesti sen, mitä hänen roolihahmonsensa tärkein sanoma on
- Yhteinen loppukeskustelu: mm. roolihahmojen arvoista ja moraalista

4.5 Ihmisoikeudet ja bisnes

4.5.1 USE3 (2x70 min) Ihmisoikeudet

Ihmisoikeuskysymysten rooli globaaleissa kysymyksissä on keskeinen. Mikä on yksilön arvo ja mitkä ovat hänen oikeutensa yhteisössä ja yhteiskunnassa? Ihmisoikeusjulistus on laajin tunnetuin moraalitajua ilmaiseva julistus. Sen taustalla on luonnonoikeudellinen ajattelu jokaisen yksilön inhimillisistä perusoikeuksista sekä kristinuskon käsitys ihmisen samanarvoisuudesta.

Sisällöt

- ihmisoikeudet
- lastenoikeudet

Keskeiset käsitteet

YK, ihmisoikeusjulistus, ihmisoikeudet, lastenoikeudet, perusoikeudet, kansalaisoikeudet, kansalaisvapaudet, vapausoikeudet, vaadeoikeudet, uskonnonvapaus, Punainen risti, Punainen puolikuu, Kirkkojen maailmanneuvosto, Amnesty international, Human Rights Watch

Tehtävä 1. Ihmisoikeudet

Ihmisoikeuksien käsittelyyn on runsaasti materiaalia tarjolla, ja toteuttamistapoja useita. Opiskelijat perehtyvät itsenäisesti ihmisoikeuksiin tehtävämateriaalin avulla (liite 6.)

Lähde: www.ihmisoikeudet.net

Tehtävä 2. Lasten oikeudet

Lasten oikeudet voidaan käsitellä omana kokonaisuutenaan. Opiskelijoiden kanssa tutustutaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen taustoihin ja sisältöihin keskustellaan niiden toteutumisesta maailmassa ja Suomessa.

Tehtävä 3. Lasten oikeus -peli

Muistimpanojen jälkeen pelataan lastenoikeuspeliä (lähde Unicefin kouluille suunnattu globaalikasvatusmateriaali).

Tehtävä 4. ”Lapsen askelin”

”Lapsen askelin” -tehtävän tavoitteena on ymmärtää lapsen oikeuksia kansainvälisessä ympäristössä ja pohtia tasa-arvo kysymyksiä. Jokaiselle jaetaan rooli esim. ”Olet laittoman maahanmuuttajan 13-vuotias poika, asut Suomessa.”, ”Olet islaminuskoinen tyttö. Asut hartaasti uskonnollisten vanhempien kanssa.”, ”Olet 10-vuotias lapsityöntekijätyttö Bangladeshistä.” tai ”Olet suomalaisessa suurkaupungissa elävä 15-vuotias tyttö?”. Opiskelijat asettuvat riviin, ja opettaja lukee väitteitä ja opiskelijat ottavat askeleen eteenpäin, mikäli heidän roolihahmonsa vastaa väitteeseen myöntävästi. Esimerkkiväitteitä: ”Saat elää perheesi kanssa”, Sinulla ei koskaan ole ollut puutetta ruoasta.” ja ”Mielipiteitäsi kuunnellaan ja saat vaikuttaa itse asioihisi.”. Viimeisen väitteen jälkeen katsotaan, kuka on päässyt pisimmälle ja opiskelijat paljastavat roolihahmonsa muille. Roolihahmoja voidaan myös koettaa arvailla. (tehtävän lähde: OIKEESTII! Menetelmäopas lapsen oikeuksien käsittelyyn kouluissa, Taksvärkki ry, 2009) Tehtävät on suunnattu peruskouluikäisille, mutta ne sopivat myös lukiolaisille.

Tehtävä 5.

Tehtävien jälkeen opiskelijat kirjoittavat esseen aiheesta ”Jokainen on oman onnensa seppä”.

Tehtävä 6.

Ihmisoikeusteemojen käsittely sarjakuvatyöpajana. Käsittelyvinkkejä: <http://www.nuortenakemia.fi/Opettajalle/Materiaalit/Menetelmat/Sarjakuva> tai <http://www.worldcomics.fi/>

4.5.2 USE3 (1x70) Yhdenvertaisuus: seksuaalinen suuntautuneisuus

”Yhdenvertaisuus on perusoikeus. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa kaikilla ihmisillä tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua, tehdä töitä ja saada erilaisia palveluja. Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.” Lähde: <http://www.yhdenvertaisuus.fi/>

Sisällöt

- Miten yhdenvertaisuuden periaatteet toteutuvat seksuaalisten vähemmistöjen kohdalla Suomessa ja maailmalla?

Tehtävä 1. Yhdenvertaisuus-käsitteen määrittely

Luetaan yhdenvertaisuus.fi sivustolta yhdenvertaisuuden määritelmä. Mietitään, miten yhdenvertaisuus toteutuu homoseksuaalien kohdalla Suomessa.

Tehtävä 2. Ecce homo -näyttelykuviin tutustuminen

Tutustutaan Elisabeth Ohlsonin Ecce homo taidenäyttelyn kuviin ja keskustellaan niistä http://www.ohlson.se/utstallningar_ecce.htm

Tehtävä 3. Nettitesti omista asenteista

Tehdään testi, ”Oletko homofobikko?”. www.homofobia.fi . Keskustellaan testin kysymyksistä. www.seta.fi -sivustolla on myös paljon sopivaa aineistoa keskustelujen aiheiksi.

Tehtävä 4. Kristillisten kirkkojen näkemyksiä seksuaalisista vähemmistöistä

Opettaja esittelee eri kirkkokuntien ja kristillisten suuntausten sekä eri maailmanuskontojen näkemyksiä homoseksuaalisuuteen sekä siitä, miten seksuaalivähemmistöihin suhtaudutaan eri puolilla maailmaa.

Linkkejä

- Homoseksuaalisuuteen liittyviä Raamatun kohtia <http://www.evl.fi/raamattu/1933,38/hae/Homosexuality.html>
- Kirkko ja rekisteröidyt parisuhteet (netistä löytyvä pdf)
- <http://www.yhteys.org/> on kirkkojen rajat ylittävä solidaarisuus- ja tukiryhmä, joka puolestaa ja edistää ihmisarvoista ja kristillistä tapaa suhtautua seksuaali- ja sukupuoli- vähemmistöryhmiin, vastustaa seksuaali- ja sukupuoli- vähemmistöjen syrjintää yhteiskunnassa ja kirkkoissa ja edistää asiallista ja eri osapuolia kunnioittavaa keskustelua ja vuorovaikutusta.
- <http://www.arcusfinland.net/> kokoaa kirkkojen työntekijöinä toimivia ja muuten kirkkojen toiminnassa mukana olevina seksuaali- ja sukupuoli- vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä.

- <http://www.nuotta.com/kampanja> Älä alistu kampanja
- <http://www.aslan.fi>
- Ranneliike.net - Suhtautuminen seksuaalivähemmistöihin maailmalla - glbt-aiheet
- Seta - materiaalit - Moninaisuus mahtuu kouluun.

4.5.3 YHT2 (4x70 min) Hyvinvointivaltio

Ihmisoikeudet toteutuvat parhaiten hyvinvointivaltiossa, jossa pidetään huolta kaikkien kansalaisten perustoimeentulosta. Talouden näkökulmasta on syytä tarkastella, miten hyvinvointivaltio toimii ja miten se rahoitetaan. Lisäksi on ymmärrettävä erilaisia talouden häiriöitä, jotka heikentävät julkisen talouden toimintaa.

Sisällöt

- Julkinen talous
- Verotus
- Elinkeinot ja kotitaloudet
- Suhdannevaihtelut ja työttömyys

Keskeiset käsitteet

Alijäämä, menoleikkaus, kestävyysvaje, yksityistäminen, progressiivinen verotus, tasavero, välitön vero, välillinen vero, marginaalivero, pääomatulo, elinkeinorakenne, maatalousyhteiskunta, teollistuminen, palveluyhteiskunta, taantuma, lama, nousukausi, suhdannehuippu, laskukausi, työttömyyden lajit

Tehtävä 1. Ihmisoikeuksien turvaaminen

Ennen taloustiedon aiheita muissa oppiaineissa on käsitelty ihmisoikeuksia. Siksi julkisen talouden tarkastelussa on hyvä pohtia, miten ne voidaan turvata ja mikä on valtion rooli niiden turvaamisessa. Julkista taloutta tarkastellaan yhdessä muistintarjoajien tekemällä. Pääpaino on julkisen talouden haasteissa.

Tehtävä 2. Verotus

Verotukseen opiskelijat tutustuvat neljän hengen ryhmissä. Oppikirjan kappale jaetaan neljään osaan ja jokainen opiskelija lukee yhden kappaleen, josta saa alleviivata korkeintaan 20 sanaa. Tämän jälkeen opiskelijat jakavat omat alleviivauksensa muille ja selittävät niiden merkityksen. Verotukseen liittyviä käsitteitä voidaan harjoitella verotusristikolla.

Tehtävä 3. Elinkeinorakenteen kehitys

Elinkeinojen yhteydessä tarkastellaan elinkeinorakenteen kehitystä viimeisen 200 vuoden aikana. Opiskelijat harjoittelevat taulukonlukutaitoa ja tekevät johtopäätöksiä elinkeinorakennetta, työllisyyttä ja bkt:n kehitystä käsittelevistä taulukoista. Samalla pohditaan sitä, millainen on hyvä

työntekijä. Tämän jälkeen käsitellään kotitalouksien taloudellista tilannetta ja suunnitellaan perheelle kuukauden budjetti.

Tehtävä 4. Suhdannevaihtelut

Suhdannevaihtelun vaiheet kerätään opettajajohtoisesti yhteen. Seuraavaksi opiskelijat tutustuvat eri työttömyyden lajeihin. Niiden pohjalta väitellään työttömyyden syistä (väitteenä voi olla esim. työttömyys on yhteiskunnan vika) tai esitetään työttömyysnäytelmiä.

4.5.4 TER11 (1x70 min) Adoptio

Kansainvälinen adoptio on yksi globalisaation ilmentymä. Globalisaation ajatellaan monimuotoistavan kansallisia identiteettejä, kun kulttuurit sekoittuvat maahanmuuton yleistyessä. Suomeen on tullut vuoden 1985 lakiuudistuksen jälkeen yhteensä 2600 adoptiolasta ja joka vuosi lapsia tulee yhä enemmän (v. 2010 155 lasta). Suosituimpia kansainvälisen adoption lähtömaita olivat v. 2010 Venäjä, Etelä-Afrikka, Kiina ja Thaimaa.

Sisällöt

- Mikä on adoptio
- Adoptio prosessina
- Adoption ongelmat, rasismi, etnosentrisismi
- Adoption tulevaisuus

Tehtävä 1.

Adoptioerheen vierailu ja luento adoptioon liittyvistä faktoista.

<http://www.interpedia.fi/adoptio>

<http://www.pelastakaalapset.fi> -

Kansainvälinen adoptio

Kirjavinkki: Anu Rohima Mylläri:

Adop toitu. Otava.

4.6 Kestävä kehitys

Mitä on eettinen kuluttaminen?

Globaali talous koskettaa kaikkia. Markkinatalouden pelisääntöjen ja yritysten toiminnan ymmärtäminen on globaalin kansalaisen keskeinen taito. Tässä kokonaisuudessa markkinoiden toimintaa tarkastellaan osana kestävää kehitystä ja pohditaan markkinoiden toimintaa eettisestä, ekologisesta, yhteiskunnallisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Voisiko nykypäivän kuluttajaa ja markkinataloutta ohjata jokin muukin arvo kuin raha?

4.6.1 GEO2. (2 x 70 min) Kestävä kehitys ja kulttuuripiirit

Globaalin hyvän elämän toteutuminen edellyttää kestävä kehityksen periaatteiden noudattamista. Erilaisten kulttuurien tunteminen ja kulttuurien sekoittuminen on globalisaatiota.

Sisällöt

- kestävä kehitys
- kulttuurit

Käsitteet

Taloudellinen, ekologinen, kulttuurinen ja sosiaalinen kestävyys, monikulttuurisuus, vähemmistökansat

Tehtävä 1. Kulttuuripiirit maailmankartalle

Tutustutaan kuvien avulla kehityksen eri tasoihin ja siihen, miten ne mahdollisesti saavutetaan. Kulttuuripiirit hahmotellaan maailmankartalle ja perehdytään kullekin kulttuuripiirille tyypillisimpiin piirteisiin.

Tehtävä 2. Roolileikki

Leikitään roolileikki eri kulttuurien edustajista.

Tehtävä 3. Kulutuslaskurit netissä

Opiskelijat testaavat omia kulutustottumuksiaan internetissä: vesijalanjälki, hiilijalanjälki, miten sisustan huoneen, ekologinen selkäreppu, ekologinen jalanjälki. Lähde: Globaalin kuluttajan oppikirja lukiolaiselle. On huomioitava, että jotkut laskurit vaativat opiskelijalta lisäselvitysten tekemistä esim. perheen energiankulutuksesta.

4.6.2 USE03 (1x70 min) Mitä tarkoitetaan eettisellä kuluttamisella?

Eettinen kuluttaminen on ympäristön, ihmisten ja eläinten oikeuksien toteutumiseen liittyvien tekijöiden huomioimista.

Sisällöt

- mitä kulutetaan?
- eettinen kuluttaminen -käsitteen analysointia
- erilaiset luontokäsitykset
- Raamatun opetuksia luonnosta, ekoteologia, kirkot: ympäristön suojele ja eettinen kuluttaminen, tilanhoitaja-etiikka

Keskeiset käsitteet

Biosentrinen-, antroposentrinen-, panteistinen luontokäsitys, luonnonsuojelu: maltillinen ja radikaalilinja. Pohditaan, miten kuluttamisen etiikkaa voi tarkastella seuraavien käsitteiden ja teorioiden näkökulmasta: altruismi, egoismi, utilitarismi, Kant: kategorinen imperatiivi, Aristoteles: kultainen keskitie, hyveellisyys – ei vain yksittäiset teot vaan kokonaisuus, Rawls: tietämättömyden verho, Kohlberg: moraalikehityksen tasot (mikä motiivi tehdä hyvää tai välttää pahaa, kuinka universaaleina sääntöjä pidetään), relativismi. Luther: regimenttioppi (maallinen laki - kirkon/uskonnon tehtävä)

Tehtävä 1. Kulutustuotteiden listaus ja luokitteluharjoitus

Listataan erilaisia asioita ja tuotteita, joita ihminen elämänsä aikana kuluttaa. Luokitellaan nämä esimerkit yhteiskuntaopista tuttua jakoa käyttäen. Hyödykkeet luokitellaan kahteen pääluokkaan: investointi- ja kulutushyödykkeet. Kulutushyödykkeet jaetaan edelleen kahteen luokkaan: kestäkulutushyödykkeet kuten auto ja pesukone ja kertakulutushyödykkeet kuten ruoka ja vaatteet.

Tehtävä 2. Eettinen kuluttaminen –käsitteen määrittely

Pohditaan, mitä on ”eettinen kuluttaminen”. Miten käsite eettinen kuluttaminen eroaa esim. käsitteestä ekologisesti kestävä kuluttaminen? Opiskelijoille annetaan tyhjiä lappuja, joihin he listaavat seikkoja, joihin heidän tulisi kiinnittää huomiota pohtiessaan ruoantuotannon eettisyyttä. Laput laitetaan esille ja opiskelijat pyrkivät löytämään yhteiset maininnat ja luokittelemaan näkökulmia kuten

- viljelymenetelmät ja vaikutus ympäristölle (maaperä, ilmasto, vesistö)
- eläintenoikeudet
- vaikutus ihmisten terveyteen
- ruoantuotantoketjussa olevien ihmisten työolosuhteet ja palkkaus

Tehtävä 3. Erilaiset luontokäsitykset ja kristillisen etiikan näkökulmia

Tutustutaan erilaisiin luontokäsityksiin ja kristillisen etiikan näkökulmiin ihmisen ja luonnon suhteesta. Sovelletaan etiikan käsitteitä kuluttamisen teemaan.

4.6.3 YHT2 (5x 70) Markkinoiden toiminta

Sisällöt

- hinnan määräytyminen
- vapaa kilpailu + kilpailumuodot+ markkinatalous
- yrittäjyys

Keskeiset käsitteet

Markkinat, kysyntä, tarjonta, hintamekanismi, markkinatalous, suunnitelmatalous, täydellinen kilpailu, oligopoli, monopoli, monopolistinen kilpailu, kartelli, yritysmuodot, yhteiskunnallinen yrittäjyys, liiketaloudellinen vastuu, ihmisoikeuksien noudattaminen tuotannossa, viherpesu, päästökauppa, ylikansallinen yritys, harmaa talous, veropakolaisuus, porkkanamafia, boikotointi, reilu kauppa, vapaakauppa, brändi, kuluttajansuoja, sisäpiiririkokset, optiot, taloudellinen tuottavuus, halpatyövoima, ”paskaduunit”, lapsityövoima, ”hikipaja”, tuotteen elinkaari, positiivinen kuluttaminen – negatiivinen kuluttaminen, dyykkaus, fregaani, vegaani, vegetaristi, finnovegaani, lähiruoka, ympäristömerkit, vesijalanjälki, hiilijalanjälki, ekologinen selkäreppu, ekologinen jalanjälki, tuotantoeläin, protektionismi, WTO, EU, OECD, G20 maat, sertifiointijärjestelmät; luomutuotanto, lähiruoka, eläinkokeet, kosmetiikkateollisuus, geenimanipulointi ruoantuotannossa, Tobinin vero, luonnon monimuotoisuuden huomioon ottaminen tuotannossa, MIPS-luku, luomu, näkymätön kulutus, jälleenmyyjä

Tehtävä 1. Kysyntä ja tarjonta

Aluksi tarkastellaan kysyntää ja tarjontaa pohtimalla, mitkä asiat vaikuttavat niihin. Asiaa selvitetään yhdessä keskustellen ja muistiinpanoja tehden.

Tehtävä 2. Parityö vapaan kilpailun eduista

Vapaata kilpailua, markkinataloutta ja markkinamuotoja käsitellään parityönä. Opiskelijat selvittävät ensin vapaan kilpailun edut. Tämän jälkeen he opiskelevat osan eri kilpailumuodoista ja opettavat oman asiansa muille. He myös vertaavat eri kilpailumuotojen etuja ja haittoja.

Tehtävä 3. Yrittäjyys

Kestävää kehitystä ja markkinoita käsittelevän kokonaisuuden viimeinen teema on yrittäjyys. Yritysten merkitystä yhteiskunnalle käsitellään yhdessä. Tämän jälkeen tutustutaan yritysten toiminnan yhteiskunnalliseen vastuuseen. Tähän johdattaa Verta, hikeä ja t-paitoja –dokumentti, joka on tullut YLE:n kanavilta. Opiskelijat poimivat dokumentista kolme keskeisintä asiaa. Vaihtoehtoinen ohjelma: www.storyofstuff.com (Globaalikasvatuksen oppikirja tehtävä 8b mukaillen)

Tehtävä 4. Kuluttamisen etiikka

Tutustutaan kuluttamisen etiikan käsitteisiin sananmääritysmuistipelien avulla. Pienryhmille annetaan kullekin 10 käsitettä, joihin he etsivät määritelmät internetistä. Kun opiskelijat ovat sel-

vittäneet vastuullaan olevien käsitteiden merkityksen, jokainen ryhmä rakentaa heidän vastuullaan olleista käsitteistä sananselitysmuistipelin. Opiskelijoille jaetaan pahvisia kortteja. Toiseen korttiin kirjoitetaan käsite ja toiseen käsitteen määritelmä. Pelipakkojen valmistuttua, ryhmät vaihtavat pakkoja. Ensimmäinen kierros voidaan pelata siten, että yritetään vain yhdistää oikea määritelmä ja käsite. Toinen kierros voidaan pelata perinteiseen muistipelityyliin. Lopuksi jokainen testaa käsitteiden omaksumista tehtävämonisteen avulla (käsiteyhdistelytehtävä, sanaristikko, sanalaatikko).

Tehtävä 5. Eettisesti kestävä tuote

Luokka jaetaan pienryhmiin, jossa opiskelijat kirjoittavat paperille, mitä tulisi tuotteen valmistuksessa ja kuljetuksessa ottaa huomioon, jotta tuote olisi ns. eettisesti kestävä tuote. Tämän jälkeen ryhmät jalkautuvat tutkimaan asiaa ja hankkimaan aineistoa näyttelyä varten. Tuotoksena voi olla kuvia, haastatteluita, kuluttajakorivertailuita. Kuluttajakorivertailussa opiskelijat selvittävät, löytyykö kotipaikkakunnalta eettisiä ja ekologisia tuotteita sekä verrataan niiden hintoja normaaleihin tuotteisiin.

Jokainen pienryhmä rakentaa oman teeman ympärille ständin, jossa muulle koululle esitellään tuoteryhmään liittyvää eettistä kuluttamista. Jokainen ryhmä tekee myös näyttelyyn vastamainoksen oman teeman tuoteryhmään liittyen. Ständeille sijoitetaan myös kannettavat tietokoneet, jossa on esillä teemaan liittyviä sivustoja ja jossa voi kokeilla erilaisia pelejä ja laskureita.

Ryhmiä aiheita ja linkkejä taustatyöskentelyä varten

Kosmetiikka

- <http://www.animalia.fi/>
- <http://www.kuluttajaliitto.fi/eettinenvalinta>

Matkailu

- <http://www.kuluttajaliitto.fi/eettinenvalinta> > Eettisen matkailijan muistilista
- <http://vastuullinenmatkailu.fi/>
- <http://www.ymparistojakehitys.fi/ekoturismi.html>

Vaatteet

- <http://www.puhtaavaatteet.fi> Puhtaat vaatteet on osa kansainvälistä CleanClothesCampaign -kampanjaverkostoa. CCC on toiminut Euroopassa vuodesta 1989. Puhtaat vaatteet pyrkii parantamaan vaatetus- ja urheiluvaateteollisuudessa työskentelevien työntekijöiden oloja.
- Globaalikasvatuksen oppikirja, tehtävä 6C ”Lenkkarin hinta – Reilu hinta”
- http://www.eetti.fi/sites/default/files/GKAoppikirja_lukio_WEB.pdf
- WWF:n Sademetsä kotonasi-opas (pdf)
- <http://www.vihreatvaatteet.com/> Anniina Nurmi on ekologiin ja eettisiin vaatteisiin perehtynyt vaatesuunnittelija, joka tämän sivuston kautta haluaa jakaa tietoa vihreästä tyylistä ja vastuullisesta kuluttamisesta.

- <http://www.kuluttajaliitto.fi/eettinenvalinta>
- <http://www.animalia.fi/>

Sisustaminen, huonekalut

- <http://www.kulutus.fi/madeinsademetsa/>
- WWF:n Sademetsä kotonasi-opas (pdf)
- WWF:n Sademetsäystävällinen koti - opas kodin puuostoksiin (pdf)
- <http://www.kuluttajaliitto.fi/eettinenvalinta>

Ruoka

- <http://www.reilukauppa.fi/>
- WWF:n Sademetsä kotonasi-opas (pdf)
- <http://www.kuluttajaliitto.fi/eettinenvalinta>
- <http://www.animalia.fi/>
- <http://www.luomu.fi/>
- <http://www.dyykkarit.net>
- <http://www.thematrix.com/>

Elektroniikka

- <http://www.makeitfair.fi/> Eettisesti epäkunnossa -kampanjan tavoitteena on tiedottaa kulutuselektroniikan valmistamiseen liittyvistä ongelmista ympäri maailmaa, niin työolojen, ihmisoikeuksien ja ympäristövaikutusten kannalta.
- <http://www.kuluttajaliitto.fi/eettinenvalinta>

Eläinten oikeuksien etiikkaa

- tuotantoeläimet
- eläinkokeet: kosmetiikkateollisuus, lääketiede
- metsästys
- eläimet viihdykkeenä
- lihansyönti
- seuraeläimet, lemmikit, eläintarhat, kilpailut ja näytökset
- pyhinä pidetyt, palvotut eläimet
- elintarvike- ja turkistuotantotalous; epätyypilliset olosuhteet
- eläinkokeet: lääketiede, kosmetiikkateollisuus, maanviljelyksen tehokkuuden parantamiseen tähtäävät keinot
- metsästys – riistan, hovin, harvennuksen vuoksi
- uhanalaisten lajien sukupuuttoon kuoleminen
- jalostus, geenimanipulaatio ja lääkitseminen tuottavuuden parantamiseksi
- Tom Reaganin ja Peter Singer näkemykset

Lisäksi pienryhmäaineita voi olla kodin energiankulutus, vesi- ja jätehuolto sekä eettinen sijoittaminen.

Vastamainokset

- <http://www.adbusters.org/>
- <http://www.mainoskupla.fi/>

Yleisiä linkkipaikkoja

- www.kulutus.fi/linkit
- <http://www.eettinervalinta.fi/>
- <http://eetti.fi/>
- www.alaosta.fi
- <http://www.changemaker.fi>
- <http://www.finnwatch.org/>

Kulutukseen liittyviä TV-dokumentteja

- Verikännykät
- Verta, hikeä, T-paitoja sarja
- Verta, hikeä, noutoruokaa –sarja
- Verta, hikeä, luksusta – sarja
- Kitkerä totuus suklaasta
- Tiededokumentti: Loppuuko ruoka
- Jätematka
- Ulkolinja: Liikevoittoa hiilipäästöillä
- Ilmastodieetti
- Katastrofin aineksia – elokuva

Kirja

- Ekovuosi Manhattanilla

4.7 Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu

4.7.1 YHT2 (5x70 min) Rahoitusmarkkinat

Rahoitusmarkkinat mahdollistavat globaalin talouden toiminnan. Tärkeää on ymmärtää, miten globaalit rahamarkkinat toimivat, mutta myös tietää, miten rahoitusmarkkinoita voidaan pyrkiä ohjaamaan.

Sisällöt

- rahoitusmarkkinat
- sijoittaminen
- valuuttamarkkinat
- EKP
- talouspolitiikka

Keskeisiä käsitteitä

Korko, euribor, viitekorko, suora rahoitus, epäsuora rahoitus, talletuspankki, osake, sijoitusrahasto, devalvaatio, revalvaatio, euro, hintavakaus, inflaatio, deflaatio, rahapolitiikka, finanssipolitiikka

Tehtävä 1. Rahoitusmarkkinoiden toiminta

Rahoitusmarkkinoiden perustoimintaa tarkastellaan yhdessä opettajajohtoisesti. Käsiteltäviä asioita ovat raha, rahoitusmarkkinat, pankit, lainat ja pikavipit. Opiskelijat selvittävät omatoimisesti, mitä eri sijoitusvaihtoehtoja on olemassa ja niiden hyvät ja huonot puolet.

Tehtävä 2. EKP

EKP:n toimintaan johdattaa pankin kotisivuilta löytyvä video, jota katsoessa opiskelijat poimivat EKP:n tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi. Tämän jälkeen tehdään tehtävämoniste inflaation eri lajeista.

Tehtävä 3. Talouspolitiikan suunnat

Talouspolitiikan kohdalla tarkastellaan eri teoriasuuntia yhdessä. Sen jälkeen mietitään, millaista talouspolitiikka pitäisi harjoittaa nousu- ja laskukauden aikana.

4.7.2 GE02 (2 x 70 min) Kehittyneisyserot ja kehitysyhteistyö

Hyvinvointi on jakautunut maiden sisällä ja myös valtioiden välillä epätasaisesti. Köyhyyden ja kärsimyksen poistaminen on kehitysyhteistyön tärkeä tavoite. Kansojen välinen yhteistyö lisääntyy monella eri tavalla ja vie globalisaatiota eteenpäin. Liikenne on globalisaation edellytys sekä seuraus ja se edesauttaa innovaatioiden leviämistä. Matkailun merkitys kasvaa koko ajan ja se läheisesti kytköksissä liikenteeseen ja edelleen globalisaatioon.

Sisällöt

- kehittyneisyyserot
- kehitysyhteistyö
- globalisaatio (taloudellinen, poliittinen, tietotekninen, kulttuurinen)
- liikenne
- matkailu

Käsitteet

BKT, HDI, HPI, kysynnän ja tarjonnan malli, innovaatiot, kahden ja monenkeskinen yhteistyö

Tehtävä 1. Muistiinpanojen tekeminen

Tehdään pääkohdista muistiinpanoja kuva-analyysien avulla. Yritetään saada myös vierailija kertomaan kehitysyhteistyöprojektista (esim. Kirkon ulkomaanavusta).

Tehtävä 2. Koulunkäynnin vertailua

Katsotaan Sampo Olkinuoran ohjelma ”Koulu pakolaisleirillä” ja opiskelijat vertailevat koulunkäyntiä Suomessa ja afrikkalaisessa pakolaisleirissä sekä pohtivat koulutuksen mahdollisuuksia globaalien ongelmien ratkaisijana.

Dokumentteja

- Katastrofin aineksia
- Verikännykät
- Kiinan lastenkodit
- Puhdasta vettä
- Koulu pakolaisleirillä

4.7.3 USE3 (1x70 min) Hyväntekeväisyysjärjestöt

Globalisaation myötä tietoisuus eri puolilla maailmaa käytävistä sodista, ihmisoikeusloukkauksista, puutteesta ja katastrofeista välittyy kaikkien tietoisuuteen. Yksilöiden halu auttaa muita ilman oman edun tavoittelua voi kanavoitua pienten paikallisten ja suurien tunnettujen ylikansallisten avustusorganisaatioiden kautta.

Sisällöt

- tutustutaan erilaisiin hyväntekeväisyysorganisaatioihin
- miten kristillisen uskon ja muiden maailmanuskontojen näkökulmasta perustellaan hyväntekeväisyyttä?

Tehtävä 1. Juliste hyväntekeväisyys- / avustusorganisaatiosta

Opiskelijat tutustuvat yhteen hyväntekeväisyys-/avustusorganisaatioon ja tekevät siitä julisteen. Tavoitteena on, että opiskelija tietää, millaisten järjestöjen kautta hän voi itse osallistua avustus- ja hyväntekeväisyystyöhön. Julisteet laitetaan koko koulun nähtäville.

Julisteen teko-ohje: Tiivistä, mikä on järjestön/organisaatio perustehtävä. Mihin se siis pyrkii? Yritä selvittää, onko se poliittisesti tai uskonnollisesti sitoutunut johonkin arvomaailmaan. Millaisia toimintamuotoja järjestöllä on? Varmista, että järjestön nettisivun osoite on näkyvillä. Kuvita seinätyö. Järjestölista (Liite 5).

4.8 Terveys ja sairaus maailmalla

4.8.1 TER 11 (70 min) Seksuaali- ja lisääntymisterveyden haasteet kehitysmaissa

2000-luvulla äitiyskuolleisuus ja -sairastavuus uhkaavat erityisesti köyhiä, kehittyvässä maissa asuvia naisia. Tilastot paljastavat, että teollisuusmaiden naisiin verrattuna kehitysmaissa asuvilla naisilla on 300-kertainen riski kuolla raskauteen tai synnytykseen. Lisäksi miljoonat naiset, jotka selviävät komplikaatioista hengissä, kärsivät saamistaan vammoista ja sairauksista loppuelämänsä ajan. Länsimaat ovat olleet samassa tilanteessa sata vuotta sitten. Sikiön sukupuolen jo varhain paljastava ultraäänitutkimus, poikalapsia arvostava kulttuuri ja pienenevä perhekoko ovat johtaneet Intiassa ja Kiinassa siihen, että perheet eivät halua synnyttää tyttölasta vaan tyttösikiöitä abortoidaan. Selektiivisten aborttien määrä vääristää jo väestörakennetta.

Sisällöt

- lapsi- ja äitikuolleisuus
- synnytys, komplikaatiot ja fistula
- selektiivinen abortti

Tehtävä 1. Tietokilpailu

Tietokilpailun avulla paljastetaan seksuaali- ja lisääntymisterveyden lukuja lapsi- ja äitiyskuolleisuudesta, synnytyksestä sekä komplikaatioista kehitysmaissa. Pohditaan, miten äitiyskuolemat ja turhat komplikaatiot olisi vältettävissä? Mikä on fistula? Mitä tarkoittaa selektiivinen abortti ja miksi siihen päädytään?

Tietokilpailukysymyksiä

Kehitysmaiden naisilla on ____ kertainen riski kuolla raskauteen tai synnytykseen (300 kertainen) 99% äitiyskuolemista tapahtuu kehitysmaissa erityisesti _____ ja _____. (Afrikassa ja Aasiassa)

Saharan eteläpuolisessa Afrikassa vain _____ % synnytyksistä on ammattitaitoisen henkilökunnan avustamia. (46%, koko maailman 66%)

Raskauteen liittyvät komplikaatiot ovat _____ v. tyttöjen yleisin kuolinsyy maailmassa. (15-19v.)

Monissa kehitysmaissa jopa puolet 18-vuotiaista tytöistä on äitejä. Suomessa ensisynnyttäjän keski-ikä on _____ v. (n. 30v)

Kaikkiaan joka _____ nainen kärsii hengenvaarallisista komplikaatioista. (6.)

Mikä on fistula? (Pitkittyneessä tai pysähtyneessä synnytyksessä lapsen pää painaa liian pitkään naisen synnytyselimiä, ja verenkierron puute tuhoaa kudosta aiheuttaen reiän äidin emättimen ja virtsarakon sekä peräsuolen välille. Jatkuvasti ulos valuvan virtsan tai ulosteen hajun kanssa on mahdotonta elää normaalia elämää.)

Tehtävä 2. Elokuva

Katsotaan 8-dvd/ Banchin Bekan tarina synnytyksestä

Tehtävä 3. Näkökulmia aborttiin

Luento: Eri kirkkokuntien suhtautumisesta aborttiin sekä tietoa eri maiden aborttilainsäädännöstä.

Lähteet: Hakarainen, T. 2009: Äitiyden monet kasvot. Väestöliitto. Väestötietosarja 19.

8-dvd/BanchinBeka (LDM films) ja elokuvan opettajan opas (valmiita kysymyksiä elokuvan purkamiseen)

Väestöliiton tuntuunselma ”Liian nuori äidiksi” <http://www.vaestoliitto.fi/kansainvalisyys/materiaalit/tuntuunselmat/liian-nuori-aidiksi/>

4.8.2 TER (1x70 min) Ihmiskauppa ja prostituutio

Ihmiskauppa on järjestäytyntä rikollista toimintaa. Se on huume- ja asekaupan jälkeen kannattavin kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden muoto. YK:n arvion mukaan se tuottaa rikollisjärjestöille vuosittain miljardeja dollareita. Huume- ja asekauppaan verrattuna ihmiskaupan riskit ovat kuitenkin pienet ja voitot suuret. Ihmiskauppa on Suomessa ankarasti rangaistava rikos. Suomen lainsäädännön mukaan ihmiskauppaa on toisen henkilön paritusrikoksen kaltainen seksuaalinen hyväksikäyttö, pakkotyö tai muunlainen ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin saattaminen tai elinkauppa taloudellisessa hyötymistarkoituksessa.

Sisällöt

- ihmiskaupan eri muodot
- mistä ihmiskaupan uhrin tulevat
- miksi ihmiskauppaa

Tehtävä 1. Pohdintaa ihmiskaupasta

Pohditaan ryhmässä ihmiskaupan eri muotoja ja mitä syitä ihmiskaupan taustalta löytyy. Esitään hyviä esimerkkejä internetistä suomalaisesta työperäisestä ihmiskaupasta (esim. marjanpöijät)

Tehtävä 2. Keskustelu seksiturismista

Keskustellaan seksiturismista ilmiönä.

Tehtävä 3. Elokuva ihmiskaupasta

Katsotaan otos elokuvasta Lilja 4-ever (16-vuotias ihmiskaupan uhri, Lilja).

Lähteet: <http://www.youtube.com/watch?v=ndLiXZo7veY&feature=related>

www.poliisi.fi - Ihmiskauppa Suomessa –aineisto sekä video ihmiskaupasta

4.8.3 TER11 (1-2x70 min) Tartuntataudit maailmalla

Maailman väestön terveys on kokonaisuudessaan viime vuosina parantunut, vaikka tartuntataudit leviävät nopeammin kuin koskaan. Syitä on monia kuten kansainvälinen kaupankäynti, ihmisten lisääntynyt matkustelu, konfliktit sekä ilmastonmuutos. Laajalle leviävät taudit ovat turvallisuushäiriöitä, jotka vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin, mutta myös yhteiskunnan toimintaan ja vakauteen.

Sisällöt

- Malaria, AIDS, keltakuume, kolera, SARS, EBOLA, tuberkuloosi, lintu- ja sikainfluenssa, hepatiitti A, B ja C

Tehtävä 1.

Opetellaan keskeiset käsitteet pandemia ja epidemia.

Tehtävä 2.

Tehdään julisteet tartuntataudeista pareittain Afrikkalaisen nuorisokeskuksen seinälle.

Julisteen sisältö

- Tartuntataudin määritelmä, eri muodot, syyt ja vaaratekijät, oireet, hoito, ehkäisy, muuta, mitä?
- Ryhmä etsii tietoa esimerkiksi internetistä
- Esitystapa on vapaa
- Tuotokset esitellään ja monistetaan kaikille

Lähteet: internet ja Ote-kirja 1, Otava

5 Arviointi

”Oppimispäiväkirja on hyvä, koska siinä joutuu oikeasti miettimään päivän asiat uudelleen.”

”Portfolio oli aika työläs, mutta hyödyllinen. Itse en tykkää pitää oppimispäiväkirjaa.”

”Oppimispäiväkirja ja portfolio teettivät paljon töitä ja olivat aika vaikeita välillä.”

”Päällimmäisenä ja tärkeimpänä opin työskentelemään ryhmässä tai ryhmätyöskentely-taitoni kasvoi. Sain todella paljon rohkeutta. Uskon, että tämä glob-opintokokonaisuus kasvatti minua paljon!”

5.1 Jakson arviointiperusteet

”Tärkein asia, jonka opin, oli varmaan se, että nyt osaan kertoa globalisaation hyvät puolet ja huonot puolet.”

”Opin paljon yksittäisiä asioita, mutta opin ajattelemaan asioita paljon laajemmin ja yhdistelemään oppimiani asioita.”

”Viimeisellä tunnilla aineet olisi voinut vielä jotenkin kerätä yhteen.”

”Kokonaisuus vastasi odotuksiani. Oli ehkä enemmän toimintaa ja vierailuja kuin odotin, mutta se oli vain hyvä juttu.”

”Suu korvissa mentiin koko jakson ajan!”

Kokonaisuuteen kuuluvat pakolliset kurssit arvioidaan numeroin 4-10 ja soveltavat kurssit arvioidaan hyväksytytty/hylätty -merkinnällä (taulukko c).

Taulukko C. Kurssien arviointi

YHT02 TALOUSTIETO (pakollinen)	GEO2 YHTEINEN MAAIL- MA (pakollinen)	USE03 IHMISEN ELÄMÄ JA ETIIKKA (pakollinen) & USE08 USKONNON AJANKOHTAISET KYSYMYKSET (soveltava)	TER11 LAITA HYVÄ KIERTÄMÄÄN – TOIMINNALLISTA TERVEYSTIETOA (soveltava)
<i>Arviointi:</i> numeroin 4-10 <i>Oppikirja:</i> Forum 2, Uusi talo- ustieto (Otava)	<i>Arviointi:</i> numeroin 4-10 <i>Oppikirja:</i> GEOS 2, Yhteinen maailma (WSO- YproOy) tai Lukion maantiede 2, Yhtein- nen maailma (Otava)	<i>Arviointi:</i> UE3 arvostelu 4-10 UE8 hyväksytyt/ hylätty <i>Oppikirja:</i> Kurssi 3: Uusi arkki 3 (Edita) Kurssi 8: ei kirjaa	<i>Arviointi:</i> hyväksytyt/hylätty <i>Oppikirja:</i> OTE 1 Terveyden perusteet (Otava)

Kokonaisuuden ensimmäisellä tunnilla opiskelijoille selvitetään arviointiperusteet (taulukko d). Pakollisilla kursseilla arviointi keskittyy kurssikohtaisten portfoliotehtävien sisältöön sekä yhteiseen kokeeseen kurssin lopussa. Soveltavien kurssien (USE8 ja TER11) arvioinneissa painottuu erityisesti portfolio sekä laadukas oppimispäiväkirja. Kaikilla kursseilla huomioidaan arvioinnissa myös poissaolot, tuntiaktiivisuus sekä oma-aloitteisuus.

Taulukko D. arviointiperusteet

<i>Pakolliset kurssit (USE3, YHT2 ja GEO2)</i>	
1) Kurssikohtaisten portfoliotehtävien sisältö	20%
2) Koe (USE3, YHT2, GEO2)	50%
3) Tuntiaktiivisuus / oma-aloitteisuus eri tempauksissa	20%
4) Poissaolot (selvitetyt / selvittämättömät)	10%
<i>Soveltavat kurssit (USE8 ja TER11)</i>	
1) Portfolion sisältö ja <i>laadukas oppimispäiväkirja (reflektointi)</i>	70%
2) Portfolion ulkoasu (siisteys ja selkeys)	
3) Tuntiaktiivisuus / oma-aloitteisuus eri tempauksissa	20%
4) Poissaolot (selvitetyt / selvittämättömät)	10%

5.2 Portfolio, oppimispäiväkirja ja vertaisarviointi arvioinnin tukena

Kurssin ensimmäisellä tunnilla kerrotaan opiskelijoille, mitä portfolion tulee sisältää ja millainen ulkoasu tulee olla (taulukko e).

Taulukko E. Portfolion ohjeet

Maailma ulottuvillasi –kokonaisuudessa tehdään portfolio, johon kootaan kaikki kursseilla käydyt asiat kuten

- Oma oppimispäiväkirja
- Muistiinpanot tunneilta
- Tunneilla annetut tehtävät ja muut vastaavat työt
- Lehtileikkeet ja nettimateriaalit

Muistathan kommentoida oheismateriaaleja! Laitathan myös lähdeviittaukset eli kerro, mistä materiaalit on otettu.

Portfolion ulkoasu:

- Etusivu: Nimesi, ryhmäsi ja kurssin nimi
- Järjestä portfolio tuntien järjestyksen mukaan
- Lähdeluettelo: Mistä lähteet otettu?
- Muista selkeä käsiala – mielellään koneella!
- Kuvituksesta plussaa!

Opiskelijat saavat myös yksinkertaistetut kirjalliset ohjeet portfolio- sekä oppimispäiväkirjatyöskentelyä varten (taulukko f).

Heti jakson ensimmäisen päivän lopulla on syytä varata aikaa yhteiseen ohjattuun oppimispäiväkirjan kirjoitustuokioon esim. tietokonehuokassa. Kaikille opiskelijoille muodostuu heti jakson alussa selkeä kuva oppimis- ja kokemuspäiväkirjan sisällöstä ja ulkoasusta.

Lähdeviittaukset on myös hyvä selvittää opiskelijoille portfoliotyöskentelyä varten. Noudatimme ohjeistuksessamme koulun omaa lähdeviittauskulttuuria (taulukko g.)

Taulukko E. Oppimis- ja kokemuspäiväkirjan ohjeet

- Oppimispäiväkirjan avulla luodaan henkilökohtainen näkemys opiskeltavasta asiasta
- Oppimispäiväkirjassa keskeistä on pohdiskeleva ote. Analysoi ja pohdiskele opittuja asioita syvällisesti eri näkökulmista.
- Mieliapiteet on aina syytä perustella. Kirjoita asioista omin sanoin.

Päiväkirjassa tulee olla aina seuraavat asiat

a) Kirjoita lyhyesti tunnin sisällöstä eli mikä oli päivän ”punainen lanka”?

b) Mitä asioita opit päivä aikana?

- Kerro omin sanoin tärkeimmät tiedot ja taidot, jotka olet oppinut. Kaikkia ei tarvitse käydä lävitse, vaan keskity oman oppimisesi kannalta olennaisiin asioihin. Käsittele itsellesi uusia asioita.

c) Mitä ajatuksia päivän ohjelma herätti sinussa?

- Mieti asioita, jotka jäivät epäselväksi tai joiden merkitystä et ymmärtänyt. Samalla voit kysyä sellaisista asioista, joista et ole tunnilla viitsinyt kysyä. Oman oppimisen arviointi on tärkeää.

d) Oma motivaatiotasosi: 1-5 (huono-erittäin hyvä)

- Tämän kohdan avulla tunnin asiat eivät jää irrallisiksi ja ulkokohtaisiksi, vaan niistä tulee henkilökohtaisesti merkityksellisiä. Luo henkilökohtainen ja perusteltu näkemys asiasta.

e) Rehelliset risut ja ruusut päivästä (esim. kehittämis ehdotuksia, mitä jäi kaipaamaan jne.)

KIRJOITA PÄIVÄKIRJAA AINA SAMAN PÄIVÄ ILTANA, MAHDOLLISIMMAN PIAN! EI VIIMEISENÄ ILTANA, KOSKA silloin ASIAT OVAT UNOHTUNEET.

Taulukko G. Lähdeviittansohjeet

KIRJA

Kirjoittaja, julkaisuvuosi, kirjan nimi, kustantaja, painopaikka.

Esim.: Virtanen, L. 2008. Nuorten terveystottumukset. WSOY. Helsinki.

LEHTI

Lehden nimi, ilmestymispäivä ja sivunumerot. Esim. Ilkka. 3.3.2011, 7.

INTERNET

WWW-osoite, mahd. tekijä ja päivänmäärä. Esim. <http://global.finland.fi/public/default.aspx?>, 19.4.2011.

Jakson puoleissävälissä on hyvä pitää vertaisarviointituokio, jossa opiskelijat tutustuvat ja arvioivat toistensa portfolioita ja oppimispäiväkirjoja. Näin kannustetaan opiskelijoita jakamaan työtä ja kirjoitusurakkaa tasaisemmin koko jaksolle (Liite 4)

5.3 Opiskelijoiden arviointi

Kokonaisuuden arviointi on mahdollista järjestää lukuisilla eri tavoilla. Pakollisten kurssien osalta voidaan järjestää perinteinen kurssikohtainen koe. Kokonaisuutta palvelee ehkä paremmin yhteinen koe (liite 3). Kokeessa on kurssikohtaiset käsiteltävät sekä yhteinen esseekysymys, jonka kukin aineenopettaja arvioi omalta osaltaan. Pakollisten kurssien arvioinnissa huomioidaan myös portfolio ja etenkin sinne tehdyt ainekohtaiset tehtävät (esim. essee, tiedonhaku tehtävät, lehtiseuranta).

Soveltavien kurssien osalta opettajat arvioivat opiskelijoiden portfoliot ja oppimispäiväkirjat samalla vertaisarviointilomakkeella (liite 4).

Opettajien henkilökohtaisen arvioinnin jälkeen pidetään yhteinen arviointipalaveri, jossa jokainen opiskelija arvioidaan kokonaisuutena kurssien arviointiperusteiden mukaisesti (taulukko d). Yhteisessä arviointihetkessä katsotaan esim. poissaolot ja oma-aloitteisuus tempauksissa. Kurssien arvioinnista tehdään yhteinen koonti, joka jaetaan myös opiskelijoille. Arviointiin kirjataan pakollisten kurssien koenumerot, kurssiarvosanat sekä soveltavien kurssien hyväksytyt/hylätyt -merkinnät. Kullekin opiskelijalle varataan myös ”muuta palautetta” -sarake, johon kommentoidaan mm. portfolion, oppimispäiväkirjan, poissaolojen, aktiivisuuden merkitystä. Sarakkeeseen ”suoritetut kurssit yhteensä” merkitään, montako kurssia opiskelija opintokokonaisuudesta saa. Opiskelija-arvioinnin pohja ja esimerkkikommentteja on liitteenä (Liite 7).

5.4 Opiskelijoiden palautteet jaksosta

”Opin todella paljon ja maailmankuva avartui. Sain paljon tietoa asioista, jotka on mietityttäneet. Kaikkien tulisi osallistua tällaiseen kokonaisuuteen! Opin myös tempausten järjestämisistä ja kursilla oli mukava ryhmähenki, mikä ei aina toteudu luokkattomassa lukiossa!”

”Päällimmäisenä ja tärkeimpänä opin työskentelemään ryhmässä tai ryhmätyöskentely-taitoni kasvoi. Sain todella paljon rohkeutta. Uskon, että tämä glob-opintokokonaisuus kasvatti minua paljon!”

”Omana tavoitteenani oli oppia toiminnallisemmaksi ja yhteistyökykyisemmäksi ihmiseksi. Nämä tavoitteet vastasivat ilmeisesti suurilta osin myös koko kurssin sisältöä. Nämä tavoitteet myös täytyivät ja kokonaisuus vastasi odotuksiani. Sisältö oli monipuolista ja sen eteen oli ilmeisesti nähty vaivaa!”

”Tällä kursilla opin ajattelemaan, toimimaan itsenäisesti sekä paljon asioita maailman epäkohdista. Opin paljon naisten ja lasten asemasta sekä, siitä miten maailmasta voitaisiin tehdä parempi!”

Jakson loppupuolella on tärkeä koota opiskelijoiden kokemukset ja mielipiteet kokonaisuudesta. Opiskelijat refleктоivat tavoitteita, sisältöä, omaa oppimistaan, menetelmiä, yhteishenkeä sekä kehittämisideoitaan jakson lopussa. (Taulukko h)

Taulukko H. Palautteen kerääminen opiskelijoilta

- 1) Jakson tavoitteiden ja sisällön saavuttaminen - Vastasivatko tavoitteet ja sisältöalueet odotuksiasi?
- 2) Mitä asioita opit? Mistä asioista olisit halunnut saada lisää tietoa?
- 3) Mikä oli itsellesi mieluisin / ei niin mieluinen:
 - a) hyvä teko/teot kursilla?
 - b) vierailu tai vierailija kurssilla?
 - c) materiaalit?
 - d) Muuta, mitä?
- 4) Miten koit kokemuspäiväkirjan ja portfolion menetelminä?
- 5) Omat tulevaisuuden haaveesi ”hyväntekijänä” kotimaassa tai kansainvälisillä kentillä?
- 6) Glob-ryhmän yhteishenki?
- 7) Kurssien sopivuus kokonaisuuteen? Mitä muita kursseja voisi olla GLOB-kokonaisuudessa?
- 8) Millaisia kehittämisideoita- ja ehdotuksia antaisit ensi vuodelle?

6 Vierailijat, vierailut ja teemapäivät

”Aivan ihana päivä Jouppiskalla Glob-ryhmän ja Niemistön koulun väen kanssa. Tas-kuun jäi tosihyvä fiilis! Oli huippuhienoa nähdä kuinka lapset olivat täysillä mukana ja innoissaan! Mahtava päivä tuotti yli 1100 euroa, jotka saamme lähettää Tansani-aan. Hienoa!”

”Päällimmäisenä jäi juuri mieleen miten suuri osa suomalaisista ajattelee vain omaa napaansa. Se oli erittäin ärsyttävää! Tämän päivän lipaskeräys sai silmäni avautu-maan niin, etten enää ikinä kävele itsekkäästi hyväntekijöiden ohii!”

Kokonaisuuden tärkeitä tavoitteita ovat toiminnal-lisuus, tekemällä oppiminen sekä terveyteen ja hyvin-vointiin liittyvät hyvät teot. Tavoitteena on myös, että opiskelija tutustuu erilaisiin maailmankatsomuksiin ja kokemuksiin. Opiskelija kykenee asettumaan toisen henkilön asemaan, tunnistaa omia asenteitaan sekä tie-dostaa oman toiminnan vaikutuksia muihin ihmisiin ja ympäristöönsä.

Maailma ulottuvillasi kokonaisuuteen on sisällynyt vierailijoiden ja vierailukäyntien lisäksi vuosittain muu-tama isompi tempaus tai teemapäivä. Näitä ovat olleet mm. Unicefin laskettelu- ja hiihtotapahtuma alakoulu-laisille, vanhusten virikeaamu, lipaskeräys Yhteisvastuun hyväksi sekä lukion globalisaatiopäivä.

Suunniteltaessa koulun ulkopuolisia kontakteja kan-nattaa huomioida useita seikkoja. Mitkä ovat omat ta-voitteet ja intressit kouluvierailun tai vierailukäynnin suhteen? Mitä näkökulmia haluat tuotavan esiin? Mitkä teemat ovat sopivia sisällöltään eri oppiaineiden opetus-suunnitelmaan? Mikä on kohderyhmä: järjestetäänkö tapahtuma koko koululle vai osalle? Vierailijalle on py-rittävä selvittämään opiskelijoiden lähtötaso ja tietotaso mahdollisimman tarkkaan, jotta hän voi suunnitella esityksensä kohderyhmälle sopivaksi. Huomioi myös aikataulut ja käytännönjärjestelyt kuten yhteydenotto vierailijoihin hyvissä ajoin, vierailijoi-den yhteystietojen tallentaminen, luokatilat, välineistö ja mahdolliset kustannukset. Varasuunni-telma on hyvä olla olemassa mahdollisten peruutusten varalle. (taulukko I.)

Taulukko I. Kouluvierailuja tai vierailukäyntejä suunnittelevan muistilista

Selvitä vierailijan/vierailun

- tavoitteet sekä huomioi myös omat odotuksesi
- pääaihe, näkökulmat, rajaukset sekä käytettävät menetelmät
- kohderyhmä
- ajankohta, kesto sekä vierailun viimeinen varmistuspäivä
- yhteystiedot
- tila ja laitteet
- mahdolliset korvaukset (luentopalkkiot, ruoka- ja matkakustannukset)

(lähde: Kylässä koulussa – järjestöjen kouluvierailuopas kansainvälisyyskasvatukseen, 10-16.)

Tempauspäivää suunniteltaessa kannattaa jakaa tehtävät tarkoin opettajien kesken. Kun yhdellä tai kahdella opettajalla on päävastuu teemapäivästä, kokonaisuus pysyy paremmin hallussa. (taulukko j.)

Taulukko J. Teemapäivän suunnittelijan muistilista

Muistilista: <i>esimerkki</i>	
a) Mikä teemapäivä?	Seinäjoen lukion globalisaatiopäivä
b) Kohderyhmä?	Seinäjoen lukion opiskelijat ja opettajat
c) Missä?	Seinäjoen lukiolla (aula, sali ja luokkatilat)
d) Milloin?	ti 10.5.2011 klo: 8.05–15.05
e) Miksi?	- Globalisaatiokasvatusta eri työpajojen avulla - Globalisaatioryhmän ”työnäyte” - Paikallisen pariskunnan avustustyön tukeminen Viron Haapsalun lastenkoteihin, kouluihin sekä päihdekoteihin vaate-, tavara- ja rahalahjoituksin.

f) Mitä? Ohjelmarunko	8.05- 9.20- 9.35- 11.15-13.45	- Päivänavaus - Tavaroiden ja vaatteiden keräyspiste - Kanttiini (kahvia ja leivonnaisia) - Arpojen myyntiä - Akustinen bändi välitunnilla - Globalisaatio tuli kotikaupunkiin – luento koko koululle/ Seinäjoen ammattikorkeakoulun kansainvälisen toiminnan ja opintojen esittelyä ja opiskelijoiden kokemuksia opiskelijavaihdosta ulkomailla - Työpajat (70 min.) Eettisen kaupan puolesta ry, YK-liitto, Kirkon Ulkomaanavun nuorisoverkoston paikallinen Changemaker-ryhmä, Unicef - Lipaskeräys luokissa Yhteisvastuun hyväksi
g) Vastuunjako?	Kahdella opettajalla päävastuu globalisaatiopäivän organisoinnista	
h) Tarvittavat välineet ja materiaalit?	Mm. videotykki, tietokone, äänentoisto	
i) Mahdolliset kustannukset?	Luentopalkkiot, ruokailu ja matkakustannukset työpajojen vetäjille	

Kouluvierailuja, vierailukäyntejä ja teemapäiviä suunniteltaessa on hyvä miettiä mihin aihealueeseen vierailija tai vierailu sopisi. Unelmatilanne olisi, että tunneilla käydyt teoria ja käytäntö kohtaisi. Kannattaa pyrkiä hyödyntämään mahdollisimman monipuolisesti valtakunnallisia ja paikallisia kansalais- ja kehitysyhteistyöjärjestöjä, seurakuntaa, kaupungin virastoja sekä omia henkilökohtaisia kontakteja. (Liitteet 1 ja 2)

7 Liitteet

Liite 1. Vierailut

<i>Vierailu</i>	<i>Tavoite</i>	<i>Organisaatio</i>	<i>Sopii parhaiten teemaan</i>
Ruokapankkiin ja ystävätupaan tutustuminen + mahdoll. ruokapussien täyttö	Tutustutaan ruokapankin ja ystävätuvan toiminta-periaatteisiin. Täytetään jaettavia ruokakasseja vähävaraisille.	Seurakunta	Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu
Veripalveluun tutustuminen + mahdoll. verenluovutus (18v ikä)	Selvitetään kuka voi luovuttaa verta (perusedellytykset), missä ja miten voi luovuttaa verta? Luovutetaan verta.	SPR	Terveys ja sairaus
Etniset ravintolavierailut (thaimaalainen, intialainen, nepalilainen)	Tutustutaan eri maiden ruokakulttuureihin.	Oman kaupungin tarjonnan mukaan	Kaikkiin
Lajitteluneuvonta	Opitaan lajittelemaan jätteitä oikeaoppisesti luontoa kunnioittaen.	4H-yhdistys	Kestävä kehitys
Kansanedustajien Globbaustapahtuma Helsingissä	Painavaa asiaa- tapahtumassa opiskelijat tapaavat oman vaalipiirinsä kansanedustajia. Kyse on globbaamisesta eli vaikuttamisesta globaaleihin kysymyksiin. Tavoitteena on osoittaa kansanedustajille, että jokainen eduskunnassa tehtävä päätös vaikuttaa kehitysmaihin. (4.vuoden välein)	KEPA www.globbarit.fi/painavaa_asiaa	Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu

Maailma kylässä -festivaali Helsingissä	Vieraillaan Maailma kylässä, ilmaisfestivaaliin, joka esittelee kulttuurin makupaloja ja yllätyksiä eri puolilta maailmaa.	KEPA http://www.maailma-kylassa.fi	Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu
Töissä kirpputorilla	Tutustutaan SPR:n kirpputoritoimintaan sekä opitaan hyväntekeväisyistyöstä lajittelemalla vaatteita.	SPR	Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu

Liite 2. Vierailijat

<i>Vierailija</i>	<i>Tavoite</i>	<i>Organisaatio</i>	<i>Sopii parhaiten teemaan</i>
Adoptioperheen vierailu	Selvitetään teoriassa: mikä on adoptio, adoptiota prosessina, sen ongelmia ja tulevaisuutta. Kuunnellaan adoptioperheen oma tarina.	Pelastakaa lapset ry Interpedia	Väestö – kenellä on oikeus elää?
Maahanmuuttajapäivä: - lääkäri Afganistanista - yrittäjä Thaimaasta	Tutustutaan Suomalaiseen yhteiskuntaan integroituneeseen maahanmuuttajaan, hänen elämänsä nyt sekä aiemmin kotimaassa. Opitaan suvaitsevaisuutta!	Henkilökohtaiset kontaktit, pakolaiskeskukset tai maahanmuuttovirasto	Väestö – kenellä on oikeus elää?
Etninen tanssitunti: itämainen tanssi afro- ja latinalais-tanssitunti	Tutustutaan eri maiden kulttuureihin tanssin keinoin.	Oman kaupungin tanssitarjonnan mukaan tai oma liikunnanopettaja	Kaikkiin
Seurakunnan diakoniajohtaja	Tutustutaan siihen, minkälaista apua ihmiset lähiympäristössämme tarvitsevat ja mikä on seurakunnan rooli avunantajana.	Seurakunta	Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu, Ongelmana niukkuus

Lähestystyöntekijän näkökulma	Opiskelija saa kuulla minkäläistä on työskennellä vieraassa kulttuurissa ja minkälaisia haasteita siihen liittyy.	Seurakunta	Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu
Lähestystyöntekijän ja kehitysyhteistyön näkökulma	Tietoa Fidan työstä yleisesti sekä vierailijan henkilökohtainen kokemus kouluprojektista Laosissa. Kuullaan vieraassa kulttuurissa ja uskonossa työskennelleen kokemuksista.	Fida	Kehitysyhteistyö ja yhteinen vastuu
Seinäjoen kaupungin pakolaiskuraattori	Saadaan tietoa maahanmuutosta ja pakolaisuudesta.	Oman kaupungin tarjonnan mukaan	Väestö, Sota, konfliktit ja kansainvälinen rikollisuus, Ihmisoikeudet ja bisnes, Kestävä kehitys ja yhteinen vastuu
Luomukauppaan tutustuminen	Tutustutaan luomutuotannon peruseriaatteisiin, tuotantoketjuun sekä tutustutaan käytännössä eri luomukaupan tuotteisiin.	Oman kaupungin tarjonnan mukaan	Kestävä kehitys
Maahanmuuttovirastoon tutustuminen	Saadaan tietoa oman kaupungin maahanmuuttoviraston toiminnasta ja maahanmuuton lainsäädännöstä	Maahanmuuttovirasto	Muuttoliikkeet
Muita mahdollisia: vaihto-opiskelija, kehitysyhteistyöntekijä, rauhanturvaaja, maahanmuuttajan kummitoiminnassa mukana ollut	Kuullaan henkilöiden omakohtaisia kokemuksia.	Henkilökohtaiset kontaktit	Kaikki teemat

Liite 3. Esimerkki yhteisestä kokeesta

GLOB-KOKONAISUUS, KOEKYSYMYKSET, 6. JAKSO, 2011

Kirjoita käsitteet erillisille papereille. Laita kaikkiin papereihin oma nimesi. Esseen voit kirjoittaa samalla paperille, kuin olet kirjoittanut yhden aineen käsitteet.

Vastaa KAIKKIIN kysymyksiin:

1. Määrittele seuraavat käsitteet (1 p / kohta)

GEO 2 – KURSSI (AK)

- väestönkasvun välilliset tekijät
- megalopoli
- oleskelulupa
- ekstensiivinen maatalous
- UNHCR
- antrasiitti

YHT 2 (AM)

- finanssipolitiikka
- rakennetyöttömyys
- tuotannontekijä
- oligopoli
- kokonaistarjonta
- korko

UE3 –KURSSI (LKA ja HEI)

- kultainen sääntö
- Lutherin kahden regimentin oppi
- teodikean ongelma
- kristillinen ihmiskäsitys
- Immanuel Kantin kategorinen imperatiivi
- biosentrinen ja antroposentrinen luontokäsitys
- tietämättömyyden verho

Millaisia käsityksiä Raamatussa on sotaan ja rauhaan liittyen (VT, UT)?

Milloin sota on oikeutettua kirkkoisä Augustinuksen mukaan?

Mitkä on tyypillistä nykyajan sodankäynnille?

YHTEINEN KYSYMYS (essee):

Globalisaatio on noussut viime aikoina keskeiseksi puheenaiheeksi.

Mitä globalisaatiolla tarkoitetaan?

Millaisia ympäristöön, talouteen, tiedonvälitykseen, terveyteen ja kulttuuriin liittyviä hyötyjä ja haittoja globalisaatio aiheuttaa ?

Havainnollista vastaustasi esimerkein.

Liite 4. Vertaisarviointilomake

VERTAISARVIOINTI / Jakson puoliväli	
Portfolio ja oppimispäiväkirjapalautte:	Nimi: _____
Asteikko: (heikko) 1 2 3 4 5 (erinomainen)	
1. Oppimispäiväkirjan sisältö	
a) Pohdinta: ajatukset, näkökulmat, motivaatiotaso, mitä opit?	1 2 3 4 5
b) Kotitehtävät	1 2 3 4 5
c) Muistiinpanot	1 2 3 4 5
d) Oheismateriaalit (lehtileikkeet, nettimateriaalit, kirjatieous)	1 2 3 4 5
2. Portfolion ulkoasu	
a) Kurssi- ja yhteystiedot (etusivu)	1 2 3 4 5
b) Yleinen selkeys ja aikajärjestys tunneittain	1 2 3 4 5
c) Väritys ja kuvitus (kuvat)	1 2 3 4 5
d) Oheismateriaalien lähdeviittaukset	1 2 3 4 5
3. Kaverin tuntiaktiivisuus/oma-aloitteisuus ryhmässä?	1 2 3 4 5
4. Poissaolot jakson aikana: (seinällä lista) selitetyt/ selittämättömät: _____ / _____	
5. Risut ja ruusut kaverille:	

Liite 5 Hyväntekeväisyysorganisaatioita

1. <http://www.fida.info/>
2. <http://www.plan.fi/>
3. <http://www.interpedia.fi/>
4. <http://www.kua.fi/fi/etusivu/?id=2>
5. <http://www.mission.fi/>
6. <http://www.sekl.fi/>
7. <http://www.pakolaisapu.fi/>
8. <http://www.worldvision.fi/>
9. <http://www.unicef.fi/>
10. <http://www.redcross.fi/>
11. <http://www.amnesty.fi/>
12. <http://www.sos-lapsikyala.fi>
13. <http://www.mp-net.org/index2.html>
14. <http://www.pelastakaalapset.fi/>
15. <http://www.kiva.org/>
16. <http://www.globbarit.fi/>
17. <http://www.solidaarisuus.fi/>
18. <http://www.kambodzanlastenpuolesta.fi/kambodzanyt.php3>
19. <http://www.childrenofcambodia.com/?lang=fi>
20. <http://www.svk.fi/?sid=11>
21. <http://www.nakurunlapset.fi/>
22. <http://www.nepalinlapset.fi/>
23. <http://www.psykologiensosiaalinenvastuu.fi/main/>
25. <http://www.unwomen.fi/>
26. <http://www.vaestoliitto.fi/kansainvalisyys/>
27. <http://www.liike.fi/>
28. <http://www.taksvarkki.fi/>
29. <http://changemaker.fi/cm/>
30. <http://www.nenapaiva.fi>
31. <http://www.reilukauppa.fi/>
32. <http://www.rauhanpuolustajat.fi/>
33. <http://www.ykliitto.fi/>
34. <http://www.sadankomitea.fi/>
35. <http://www.ips.fi/>
36. <http://www.demofinland.org/>
37. <http://www.pakolaisneuvonta.fi/>
39. <http://www.maailmantalous.net/>
41. <http://www.ihmisoikeusliitto.fi/>
42. <http://www.attac.fi/>
43. <http://www.huumeboikotti.org/>
44. <http://www.eettinervalinta.fi/>
45. <http://kulutusjuhla.com/>
46. <http://www.wwf.fi/>

Liite 6. Ihmisoikeus tehtävämoniste

Ihmisoikeudet.net

1) Mitä ihmisoikeudet ovat ja mitä ne sisältävät?

A) Tiivistä lyhyesti ihmisoikeuksien historia ja taustat.

B) <http://www.ihmisoikeudet.net/sisalto>

Poimi viisi oikeutta, joita pidät tärkeimpinä. Mitkä ne ovat? Toteutuvatko ne 1) omalla kohdallasi, 2) Suomessa entä 3) maailmanlaajuisesti?

C) Ihmisoikeusloukkaukset

Miten ihmisoikeuksia loukataan? Miksi näin tapahtuu? Kuka voi vaikuttaa asiaan? Miten? Mitkä ovat tällä hetkellä omasta mielestäsi polttavimmat ongelmat ja kysymykset maailmanlaajuisesti? Mistä mediassa puhutaan? Käy katsomassa esim. www.hs.fi.

2) Ihmisoikeusaktivistit

Useat henkilöt maailmassa ovat toimineet ja toimivat edelleen aktiivisesti ihmisoikeuksien toteutumisen puolesta. Monet heistä ovat saaneet kansainvälistä arvostusta ja erilaisia tunnustuksia ja palkintoja. Usein he ovat kuitenkin joutuneet luopumaan paljosta omassa elämässään edistääkseen muiden ihmisten ja ihmisryhmien oikeuksien toteutumista.

A) Valitse alla olevista ihmisoikeusaktivisteista yksi, johon tutustut paremmin. Mitä kyseinen henkilö on tehnyt, että häntä voidaan kutsua ihmisoikeusaktivistiksi. Löydätkö netistä henkilöstä mieltään kielteistä? Mitä siinä tapauksessa?

- Mohandas Gandhi, Intian itsenäisyystaistelun johtaja
- Martin Luther King, Rotuerottelua vastustavan liikkeen johtaja
- Nelson Mandela, Apartheidin vastustaja, Etelä-Afrikan entinen presidentti
- Daisaku Ikeda, Japanilainen Soka Gakkai-liikkeen johtaja
- Muhammad Yunus, Bangladeshiläinen köyhien pankkiiri
- Aung San Suu Kyi, Myanmarin oppositiojohtaja
- Anna Politkovskaja, Venäläinen toimittaja
- Ngawang Sangdrol, Tiibetiläinen nunna

B) Martti Ahtisaarelle myönnettiin Nobelin rauhanpalkinto vuonna 2008. Miksi palkinto myönnettiin Ahtisaarelle? Voidaanko Ahtisaarta kutsua ihmisoikeusaktivistiksi? Perustele. Mitä yhtäläisyyksiä/eroavaisuuksia löydät valitsemasi yllä olevan ihmisoikeusaktivistin ja Martti Ahtisaaren ajattelussa ja toiminnassa?

C) Löydätkö tietoa muista suomalaisista ihmisoikeuksien puolustajista? Keitä he ovat (henkilöitä, järjestöjä jne.) ja minkälaisien haasteiden parissa he työskentelevät tai ovat työskennelleet? Minkälaisia tuloksia on saavutettu?

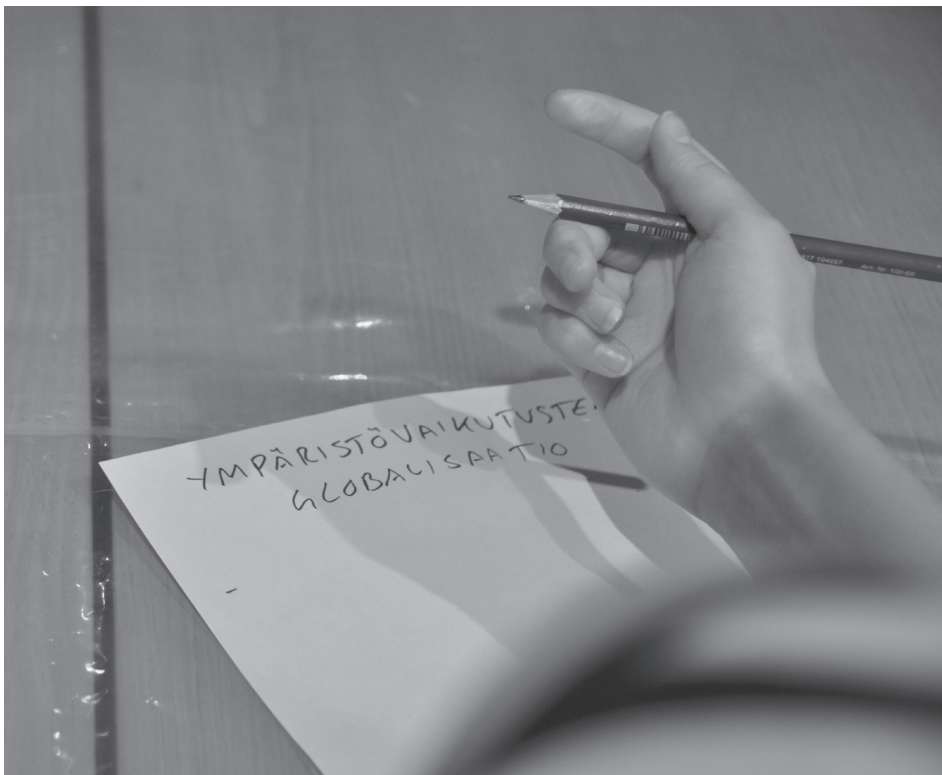
3) Tutustu www.ihmisoikeuspeli.fi - sivustoon

Liite 7. Kurssiarvostelun koontitaulukko

KURSSIARVOSTELUJEN KOONTITAUUKKO											
Luokka	Opiskelijä	Maantieteen koe	ARVO-SANA Geo2	Yhteiskuntatieteen koe	ARVO-SANA Yht2	Uskonnon koe	ARVO-SANA Use3	ARVO-SANA Use8	ARVO-SANA Ter11	Suoritettut kurssit yhteensä	Muuta palautetta
IA	Elli Esimerkki	7 ja 9	8	7,5	8	7+	8	S	S	5	Motivaatio näkyi, etikan osuudessa hyvää pohdintaa. Kokonaisuuteen olet panostanut, portfolioissa näkyy prosessiluonne ja tunneilla aktiivisuus ilahdutti.
IB	Miina Malli	8- ja 4	6	ei kok.	ei arvosanaa koska liikaa poissaoloja	8	7	ei palautettu portfolioa ei arvostanna	K	3	ei oppimispäiväkirjaa, portfolio ei luettavassa muodossa, myöhästymisiä

Liite 8. Kirjavinkit

- Adichie, Chimamanda Ngozi. 2010. Puolikas keltaista aurinkoa. Otava: Helsinki.
- Alsanea, Rajaa. 2008. Riadin tytöt. Atena: Jyväskylä.
- Aslam, Nadeem. 2010. Elävältä haudatut. Like: Helsinki.
- Beah, Ishmael. 2007. Leikin loppu : Lapsisotilaan muistelmat. Like: Helsinki.
- Beavan, Colin. 2011. Ekovuosi Manhattanilla. Otava. 2011.
- Chang, Leslie T. 2009. Tehtaan tytöt: unelmia muuttuvassa Kiinassa. Otava: Helsinki.
- Chishugi, Leah. 2011. Pitkä matka paratiisiin: pako Ruandan kansanmurhan keskeltä. Otava: Keuruu.
- Courtemanche, Gil. 2003. Kigalin sunnuntait. Like: Helsinki
- Dirie, Waris & Miller, Cathleen. 1999. Aavikon kukka. WSOY: Juva.
- Drew, Alan. 2009. Vesipuutarhat. Otava: Keuruu.
- Echlin, Kim. 2009. Kadonneet. Tammi: Helsinki.
- Hosseini, Khaled. 2004. Leijapoika. Otava: Keuruu.
- Iweala, Uzodinma. 2007. Ei kenenkään lapset. Gummerus: Helsinki.
- Lensu, Terttu. 2000. Marijan hiljainen sota. WSOY: Porvoo, Helsinki.
- Parkin, Gaile. 2009. Kigalin kakkukauppa. Tammi: Helsinki
- Rodriguez, Deborah. 2008. Kabuln kauneuskoulu. WSOY: Helsinki.
- Rusesabagina, Paul. 2007. Hotellinjohtaja: omaelämäkerta. Bazar: Helsinki
- Tochman, Wojciech. 2005. Kuin olisit kiveä syönyt. Like, Suomen rauhanpuolustajat. Helsinki
- Vainio, Anneli. 2008. Missä kalat syövät puiden lehtiä. Duodecim: Helsinki
- Wu, Emily & Engelmann, Larry. 2008. Kuin höyhen myrskytuulella : kiinalaistytön tarina. Gummerus: Helsinki

VAUVANVA

ROSSIGNOL
CLASSIC

